

Niyazi BERKES'in
önemli bir yazısını
yayınlamaya başladık

**200 YILDIR
NEDEN
BOCALIYORUZ?**

BU SAYIDA

**MECLİSTE! SAVUNMAMIZ,
NATO VE DİŞ POLİTİKA!...**

*Mecliste! Savunmamız,
NATO ve dış politika!...*

OKUYUCUDAN YÖNDE

«Sanata
omuz
silmeyin»

Derginizi «Haftalık fikir ve sanat gazetesi» olarak tükdim etmenize rağmen, sanatçı yönünden gormek pek mümkün değil. Siz ki, Türk kalkınmasına basın kesiminde önderlik etmek durumundanız, isminiz cismine uymuyor. Gerçekten iktisadi sisteme reform, şekili demokrasının getirdiği felaket, Faşizm teknikesi, emeği ile yaşayan fakir halkın kütüplerinin, köylünün, en büyük Türklerin o zamanki deyimi ile «Aslı unsur-un aşgarının dahil altındaki hayatı şartlarından kurtarılması mücadelesi v.s. gibi fikir bakımından tizerinize düşen görevi hakkı ile yerine getiriyor, ilgi ile izleniyorsunuz. Fakat niçin gazetenize sadece «Haftalık fikir gazetesi» demiyorsunuz aca-

Bugün Türkiye'de, en az dilinize doladığınız rejim meşleleriniz kadar ulusun kaderine etken, yarınki felek — kurfultus ikiliği sıkını hazırlayıp günden güne bize yaklaştırın, sanat alanında rezaletler sürüp gidiyor. Daha çok, rejim ve fikir sorunları bilhassa israrla iktisadi sistem sorunları üzerine eğilmeniz, bu arada son bir — iki sayfada çizistirilmiş kısa bir Tiyatro, sinema veya gür konusu «Sanat» bakımından yeterli olmaktan çok uzaktır. Ki son zamanlarda bundan da vazgeçmeye benziyorsunuz. Yarın, ulusunuzun kurtuluşu için sosyalist bir rejimi uygulama alanına soksabilecek kudreti gereklidir. Kadroyu, bugün sözde devlet radyolarının uyusukluk, miskinlik, daha felaketli sehv-iptilâs kusan atmosferi içinde yetişip gelişen kusaklıları içinde boguna arayacaksunuz.

Nığın, hiç, ama hiç müdahale etmiyorsunuz? Ne bigim sanat gazetesiiniz ki, ulusun kaderine direkt olarak etken, sanat adına aşıklıkların en içgenci ortada kol gezerken sesiniz çıkmaz? Sanıyorsunuz ki, ekonomik, sosyal sisteme reform başıraza «ki bu gidişle bu bir düşten ibaretir, ama yine de oldu saysak» sistemi uygulama alanında gereklili olan, varlığı şart olan genç, dinamik bir Kemalist kadro kolaylıkla bulabilecek?

27 Mayıs 1960 İhtilali mi salı — Bayar buna 27 Mayıs yaklanması dedi — hareketi yapıp, sonunu getiremeyen hazırlıksız silahlı kuvvetler gibi sizin de sosyalınızın acaba ulusa ne getirebilir? Biz elimizden geleni yaptık diye bilmek için mi bütün çabınızı? Ya ulusun gerçek akibeti ne olacak, Ulusun kaderinde iddia sahibi olanlar gerçek tam olarak, nonsansız görmek zorundadırlar.

Ben, bugünün koşulları içinde kendi şocuğunuñ gi-

dasını dahi gitç sağlanabilen bir emeği, hayatı ölümden kötü bir sokaktaki adam, artık inandım ki Türklerin en sorumsuz insanları «şudur»lardır. Devlet büyüklerimiz, yöneticilerimiz Anıtkabirde Atamın ve ulusun ondunca saygı durusu yapıp söyleverenlerimiz, acaba akıllarının kenarından geçirilebilir mi ki bugün devlet radyolarının kustuğu pislik, ulusun enevinden varuyor? Kimdir, Arctan — Farsın, Osmalınlı, Ezzasın, Hrista ki efendinin Ahu — vahları n Türk müsikisi diye gösterişli bir ciddiyet ile, artık bu alanda bol türemesi normal kışkırmış isip eden genç, zavallı Türk kızların ağzından bir kabus gibi vatan sathına yayan? Ve kimdir, yayılmasına göz yuman sorumluyonetici? Kimdir, Aşık Veysel misali, soğu da isimsiz olan, gerçek Türk folkloruns, Ası Türk sanatına diğer yaveler tahsis ettiği ráyodan arta kalan kusa zamanı lütfeden? Frenk'in sokak barında les kokan havayı taşıp ulusu mun radyo yayını servisine dolduran kimdir? Bize bu keyif verici iptilâ yoksa şimdî herseyden daha mı çok lâmm? Basın — Yayın Genel Müdürlüğüne, Millî Eğitim Bakanlığının halkı mutfağında faydalı yayınları yokmuş anlaşılan, Anıtkabirde söyley veren İnönü veya Gürsel (maksadım şahıslarına özel surette hücum değil, bugün onlar sorumluları mevkide dirler — sorumluları durlar, yarm onlar gidip başkaları gelse, tutunları aynı olduğu takdirde onlar da söylemekten çekinme mek vatanseverlik icabıdır) söylevine ara verip başını arkaya çevirip kapının yanında duvara hıkkedilmiş yazılarında Ata'nın «Türk milletinin güzel sanatları sevdigini onda yükselsmek azminin bilhassa belirttiğini hemen görebilirler. Ama onlar hiç düşümmezler ki, büyük Ata, kısacık bir söyleyi olan, anlamı büyük olan 10 uncu yıl nüktüne «Güzel sanatlarla ulusun yakını ilişğini» niçin sotku?

Sartlar kötü, durum zor, anladık. Para yok, elemen yok anladık. Ulusun yarınlığı, iyiliği için, gelecek kuşakların mutluluğu ve şerefi için «güzel» işin, «doğru» işin döndürmek icabeden çarkları döndürmeye bütçe yok, anladık. Ama şuracta, ulusunun canevine oturmuş, onun felaketini işin çatır — çatır döndüp duran garkı durdurmak için de mi bütçe lâzım? Hayır, sevgi lâzım baylar, ulusal sevgi lâzım,

Sosyalist bayılır, açıza ne, sizleri temin ederim ki, Basın — Yayın yetkilileri bu ilgilişilik içinde bulunduğu müddetçe, miskinlik atmosferi içinde gözlerini ayan, büyuen genç kugaklar için bu derdin nassul oldürücü olugu ulusun bir numarası yetkilileri tarafından görülmeli, ileri atılış için ya pilacak her hamle, —iktis-

Memurların Dertleri

Emekli Sandığın kanununun 39 uncu maddesi değişti diye bazı gazeteler adeta bayram yapmaktadır. Onlara göre artık görülen tilizm üzerine kimse emekliye sevk olunamayacak, emekliye sevk kararları Danıştay'da yargılanacak ve binnetice memurların güvenleri sağlanmış olacaktır.

Sözük geçen madde gerçekten antodemokratik ve Anayasaya aykırı iddi ve bu sebeple kaldırılması gerekiyordu. Ancak memurlarla ilgili olarak Anayasaya aykırı olan böyle kanunlarımız vardır ve öyle insafsızca uygulanmaktadır ki, 39 uncu maddenin bunları yanında cidden çok masum, zavallı kalmaktadır. Örneğin memurun kanununun 35inci maddesi bunlardan biridir.

788 sayılı Memurun Kanununun 35 maddesi aynen şyledir:

«Memurun aleyhine inzibati ve cezai bir muameleyi müstelliz olmamak üzere HALK tarafından vuku bulan ve dairel aidesi tarafından varit görülen şikayet üzerine mahalline müfettiş veya muhakkik gönderilir. Tahkik raporları inzibat komisyonuncu badeitetlik vaki şikayet teyyüt eder ise o memurun rızasına bakılmayıarak mezkûr komisyon kararıyla tahvil caizdir.»

Bu maddeye göre memurun cezalandırılması için suç işlemesi değil tamamen aksine hiçbir suç işlememesi aranıyor. Yine bu maddeye göre memurun cezalandırılması için sadecə suç işlememesi değil herhangi bir idari veya inzibati cezayı gerektirecek en ufak bir filinin dahi olmaması şarttır. Yanlı memurun çalışkan, dürüst, namuslu İşinin ehli, kusacısı kusursuz bir insan olması aranacak ve şayet böyle ise HALK'ın tatmin için memur bir yerden diğer bir yere atılabilecektir.

Bu madde düşük iktidar zamanda okak buçak başkanlarının eline verilmiş amansız bir silâh idi. Memur ben suçsuzum diyemiyordu. (İyi ya suçsuz olduğun için ceza görürorsun) diye cevap alıyordu. Bugün de bu madde bütün şiddetle itatlık edilmektedir. Bende olayların dosya numaraları mevcuttur. Vatandaş Devlet Şurasına başvurmuştur. Orda en basit bir dava seneler sürmektedir. Vatandaş ellî boş dönümlüdür. T.B.M.M. ne başvurmuştur. Başkâtipliğinden (Dilekçeniz şu tarif ve numara ile Dilekçe komisyonuna havale edildiştir.) diye cevap almıştır. Araştırılmış ve görülmüştür ki, T.B.M.M. de dilekçe komisyonunu mevcut değildir.

T.B.M.M. kurdu kuruldu (27 Mayıs tan sonra) gönderilen bütün dilekçelere aynı cevap verilmektedir ve biriken on beş bin dilekçeden hiçbir sonuçlanmamıştır. Oysa ki Anayasamız 64inci madde-si aynen söyle demektedir: (Vatandaşlar, kendilerileyse veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, tek başlarına veya topluca yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.) Maddenin matlабına göre bu (dilekçe hakkı) denmektedir. Dilekçe komisyonu kurulmadıdan bu hak haklıktan çıkış meşhûur (İsmail Hakkı) ya dönmüştür.

Memurun Kanununun 35inci maddesindeki (HALK) tabırının Türkçe sözlükteki anlamı (bir ulusun bellî bir çevre içinde yaşyan kımı) dir. Halk ile millet yanı ulus başka başka şeylerdir. Aralarında kül ile cüz farkı vardır. Nasıl oksijen demek su demek değilse, nassu sodyum demek tuz demek değilse, halk demek de millet demek değildir. Gerekti zaman (Halkın arzusu hilâfî hareket etmek (Millet — Ulus) un arzusu hilâfî hareket etmek manasına asla gelmez. Bazan (halkın arzusunu tam tersini yapmak (millet)in arzusuna

di, sosyal alanlarında BOŞ na, gazete hakkında soksak tur. Gönlü istendi ki Yeni gazeteli mahzularına rağ taki adının serdettili aleyh teki hükümlü hoşgörü ile kar men bu mektubumu yayın laşın. Fikir özgürlüğü adı Bu vesile ile Gürsel

uygun hareket etmek demek olur. Mesela Doğu'da gericilerin çok büyük bir çoğuluğu teşkil ettiğ bir kaza varsa orda bir Kaymakam halkın kynafetini kiyafet kanununa uygun bulmayıp bu türlü gıyiniyle savaşabilirler. Kaymakamın bu hareketi ceza veya inzibati ve idari bir muameleyi müstelliz olmaktadır çok uzaktır. Ancak memurun kanunun 35inci maddesi uyarınca Türkçe Sözlük'deki halk sıkıştır edince kaymakam yerinden yurdandan eylemlecek, bittabi yerine gelen yeni kaymakam kiyafet kanununa aykırı harekete boyun eğmek zorunda kalacaktır. (Halk) o kazada, sarık, çarşaf, peçe gıyemek istemektedir ve bu arzu (Halk)ın arzusudur. Fakat (Millet — Ulus)un arzusu değildir. Türkiye'de aydın bir kuşak yetişmiştir. Bir referendum yapılsa (Millet) çoğulukla bugünkü modern kiyafetini beğenir, çarşaf, peçe istemez. Şu halde 35inci maddede (halk)ın keyfine göre memurların oradan oraya atılabileceğine dair olan huküm demokratik değil, tamamen antodemokratiktir. Bu niteliğinde Anayasaya aykırıdır.

35inci maddede yukarı açıklandığı gibi Anayasamızın ruhuna aykırı olduğu gibi (TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI)nın maddelerine de sarahaten aykırı bulunmaktadır, söyle ki:

1 — Anayasamızın 2. ci maddesine göre (Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına... dayanan...) hukuk devletidir.

Bir memur surf halk istemiyor diye en ufak bir kabahati yokken, hatta en ufak bir kabahati olmamış aranarak, yerinden yurdandan edilebilirse o memlekette insan haklarına saygı gösterildiği ve o devletin bir hukuk devleti olduğu iddia'e dilemez.

2 — Anayasamızın 10 uncu maddesinin ikinci bendine göre devlet (FERT HUZURU) nu sağlamlaştırmaktır.

Bittabi bu görevini ancak 35inci maddede Anaya Mahkemesince iptal edilirse yerine getirebilecektir.

3 — Anayasamızın 11. ci maddesinin son fikrinasına göre hiçbir kanun (bir hakkın özline dokunamaz). Hatta fikranın sarahatına göre kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve allî zîvelînâk gibi sebeplerle olsalar da bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz. Dokunmasa doğunmaz ama bir memuru 35inci maddeye ... oradan oraya sürerek Anavasa ile tanınmış hiçbir hakkını kullanamaz hale getirir.

4 — Anayasamızın 14/Son maddesine göre (İnsan hâlisîyetle bağımsızın ceza konulamaz).

Fakat 35inci madde vazolunarak ve bu madde vazlı olan ceza, ceza dehîldir sibi garip bir izah bulunarak Anayasamızın bu maddesi hükümsiz kılınabilir.

5 — Anayasamızın 52 ci maddesine göre devlet çalışma hayatının (KARARLILIK) içinde geçmesi ni söller.

Memurun kanununun 35inci maddesine göre devlet çalışma hayatının (TAM KARARSIZLIK? ANARSI VE YARINA GÜVENSIKLİK) içinde geçmesi için masum memurları başkalarının keyfine uyarak oradan oraya nakleder.

6 — Anayasamızın 58inci maddesinin son fikrinasına göre bir memuriye almamada (hizmete alınmadı) ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayrim gözetilemez.

Memurun kanununun 35inci maddesine göre ise bazen bir memuriyetten hiçbir kabahati yokken atılmış olarak gelmek halli aranır.

Bu mektubumun yayımlanması dileğle saygılarımı sunarım.

Emil ÜNEN

Pasamızda bir çift sözümüz var: İki — üç yıl önce mülkem melen ölümne gidiyorduk. Madem köklü reformlara gitmeyi aklınızın kenarın dan geçirmemiyordunuz, nıçın acınızı üzettiniz, ölümünüzü de deha sonraya bırakınız?

Feyyaz ÖZOK

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(Basırı Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.)

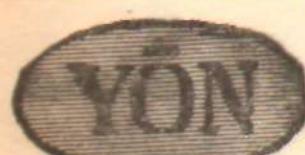
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümfaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdürü: DOĞAN AVCIOĞLU

Yıllığı: (22 sayı) 50 T.L. altı aylık
ABONE (26 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı)

12.50 T.L.'dir. 1963 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 TL., altı aylık 20 TL., Üç aylık 10 T.L. dir. Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında hücre yapılır.

ILÂN: Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dir. 1, 2, 3, 4, 5 ve orta sayfalara İlân kabul edilmez. Renkli İlânlar Özel târifeye ve pazarlığı tâbidir. Devamlı çıkacak İlânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlântardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

IDAREHANE: ZİYA GÖKALP CADDESİ
28/1 Yenicehîr — ANKARA
Telefon: 17 55 70 ★ İstanbul Bürosu: Mollaşenî
Sokağı: 32 Cağaloğlu, Posta kutusu 512 — İstan
bul, Tel: 229315 — 229316 ★ Diziliş basıldığı yer:
VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.S. —
İSTANBUL

BAKIS

Sınıf mücadelelesini kim körükliyor?

Sayın İnönü, gençlerle yaptığı konuşmasında, Atatürk'ün önem verdiği bir ülküye, sınıfızsız toplum ülkesine temas etti ve Atatürk'ün bu konudaki görüşünü, çok güzel şekilde ortaya koydu:

«Atatürk'ün sınıfızsız toplum ülkesi, sınıf savaşıyla ve bir sınıfın başka sınıfları yok etmesiyle değil, ancak sınıflar arasında duvarları yıkıp tam bir uyuşma ve kaynaşma imkânı sağlamakla gerçekleştirebiliyor.»

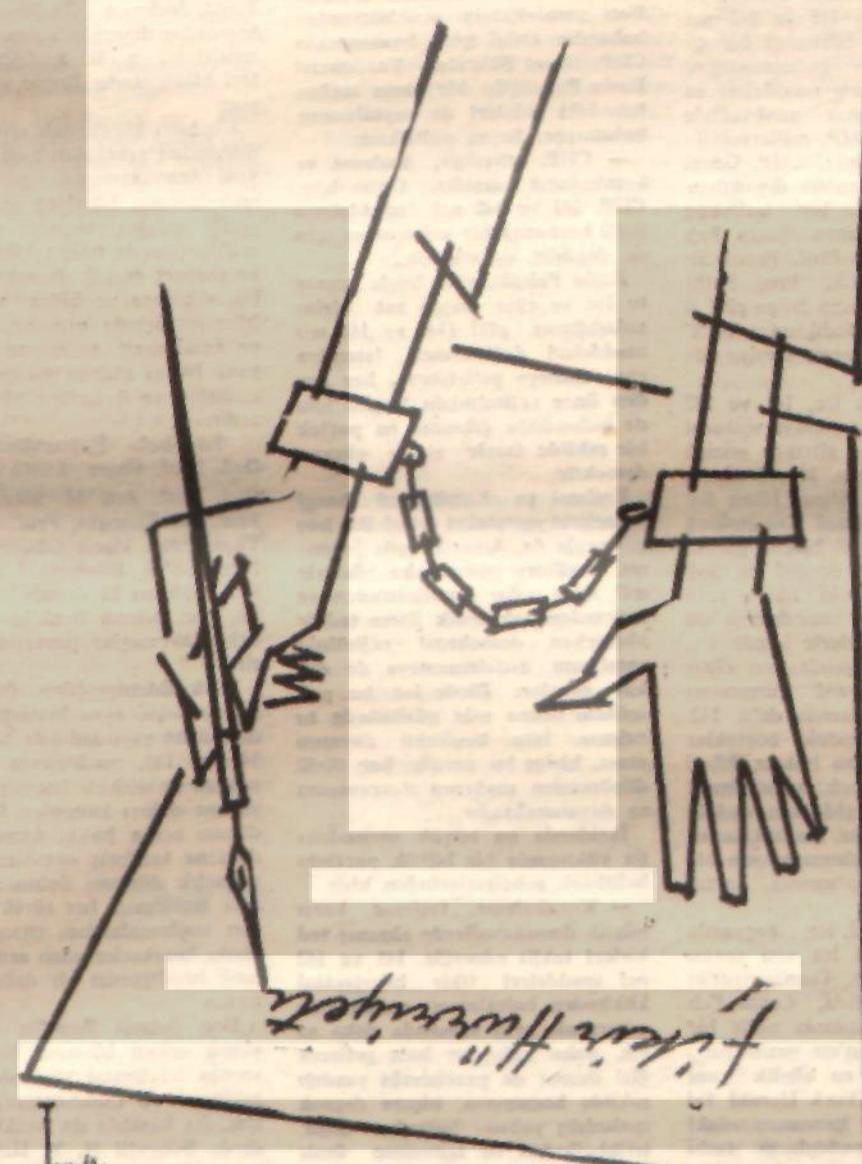
Sınıflı bir Türkiye yaratmak isteyen Atatürk, bu ülküye kanlı sınıf savaşları na hizmet kalmadan da, sosyal islahat tedbirleriyle erişilebileceğini gören ender insanlardandır. Gerçekten ciddi bir halkçı, devletçi ve devrimci politika, Avrupa'nın yaşadığı kanlı sosyal savaşları önleyerek, az gelişmiş ülkelerin sınıfızsız bir toplum ülkesine doğru bir yol içinde yot almasını sağlayabilir. Nitekim fakir Afrika ve Asya ülkelerini, sosyalist kalkınma metodlarını benimsemeye iten temel sebeplerden biri budur. Bunun içindir ki, sosyalizm, barış içinde hız kalkuma ve sınıfızsız toplum ülkesine erişme yolu olarak, yeryüzünün hemen hemen bütün fakir memleketlerinde, kurtuluş sloganı haline gelmiştir.

Türkiye ise, Atatürk'ün çizdiği bu yoldan maalesef uzaklaşmıştır. Memleke timiz, ikinci Dünya Savaşından sonra, özellikle 1948'den itibaren, o tarihe kadar da iyi uygulanamayan devletçi ve halkın bir politikayı tamamen terkederek, kapitalist gelişime yolumu seçmiştir. Millî kuruluş hareketlerini, Atatürk'ün içinde ger çekleştiren yeni devletler, kurtuluşu hak h olarak, kapitalizmin dışında aralarken, memleketimiz, Atatürk'ün yolundan ayrılarak, kapitalizme yönelmiştir.

Gizli Komünist Partisi ne diyor?

Bu hatıf politikanın mahzurları, bugün artık açıkça görülmektedir. Az gelişmiş bir ülkede kapitalist gelişme, çeşitli mahzurlarının yansısı, sınıf tezatlarının arttırmıştır. Beş yıllık plan, geride bıraktığımız devrede, gelir dağılışının emek gelirleri aleyhine nastı bozulduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bunu sebebi kapitalist gelişmenin icabı olmak, büyük müttebbislerle mecburen tanınan imtiyazlardır. Özel sermaye birikimini teşvik bakımından haksız sayabileceğimiz son vergi tasarıları da, gelir dağılışındaki adaletsizlikleri, emek gelirleri aleyhinde artıracak niteliktidir.

Bütün bunlar, sınıf savaşlarını körükleyecek bir gidişin belirtileridir. Somut örnekler, bu gidiş daha açık şekilde ortaya koymaktadır. Mesela tarumdaki gelişmeleri ele alalım: Türk tarımı, özellikle 1948'den itibaren kapitalist bir gelişmeye yönelmıştır. Henüz geleneksel tarımçıların kurtulmamış, geniş bir sektör mevcut olmakla beraber, sulanan arazi alanının genişlemesi, makinelili ziraatin yayılması, pazarların gelişmesi, pamuk, narenciye v.s. gibi mahsullenin ekiminin çok karışık hale gelmesi gibi sebepler yine zünden, Türk tarımı kapitalist gelişmenin içine girmiştir. Bu gelişme, ortaklıkların tarım işçisi durumuna düşürebek, işsiz savaşımlı ve sefaleti artırarak, tehlikeli sınıf savaşlarına yol açabilecek bir ortam yaratmıştır. Bu bakımdan, Çukurova'daki geliş dörtnbaşı mühr bir örnektir. Ba-

bu konuda, Adana seyahatinden sonra Metin Toker, Akis'te neler yazmıştır: «...müttegallibe, hattâ müstemlekçi zihniyetin, devlet nizamından hinaye girmesi, nihayet emekçi kütüfelerin kendi haklarını savunmaktan aciz olması, Çukurova'ya ıstısmar lâfının en ziyade kullanılan belde haline getirilmiştir. Bu sebepler, tabiat zenginliğinin taksimini öylesine adaletsiz kişiye sokmuştur ki, en büyük servetler, en utanc verici yaşamaya şartlarıyla Çukurova'da yuvarlanıp gider olmuştur.»

Bu hükmeye varan Akis, gizli komünist partisinin, Adana İl komitesine gönderdiği, 1951 - 52 tahlükâtında ele geçirilen talimatı açıklamaktadır. Akis, söyle dileyor: «Adanaya verilen talimatta, bilhassa makinelili ziraatten sonra, Çukurova'nın komünizm için inanılmaz derecede mühüm bir bölge haline geldiği bildirilmiştir ve ona göre çalışılması istenmiştir. Belirtilen sudur: Makinelili ziraatten itibaren yarıcılar, ameke durumuna düşmüşler, toprak üzerindeki statülerini de değiştirmiştir. Zira toprak sahipleri artık yaşı kullanmaz olmuşlardır. Bu, tarım proletaryasını çok artırmıştır. Daha ö-

ce, arazilerini atın dolanın, orada yarıcılarla birlikte, hiç olmasa belirli devreler kalan ve ealişan, onların hayatına paylaşan kimse, artık tarlalarına hiks otomobiller içinde söyle bir uğrak ve işe re üsteinköprü nezaret eder hâle gelmişlerdir. Bir yandan bu usul, diğer tarafan makinelili ziraat sayesinde - buna sulu ziraat de eklenmiştir - astronomik kazançların büyük çiftçilerin cebine girmesi, ikinci sınıf, çalışanla cağıstırın arasındaki farkı, tam bir uçurum haline getirmiştir. Merkez komitesi, Adana'daki İl komitesine fakirin zengin karşı hinciri, kinini, nefretini, haksız muamele gördüğü hususundaki inancını alabildigine körücklemeye çalısmak emrinin vermiştir.»

Akis, bu talimat hakkında şu hükmü veriyor:

«Komünistler aleyhinde bin şey söyleyebilir. Ama Çukurova'daki duruma mükemmel teshis koymuş oldukları gerçegini inkâr etmenin imkânı yoktur.»

Gerektense durum, Akis'in yazdığı gibi biridir. Esasen kapitalist gelişmenin, dün yanın dört bucağında görüldüğü üzere, başka sonucu vermemi beklenemez. Çukurova ağalarının siyasi ve ekonomik kudretine kesin şekilde karşı çıkmadıkça, yanı kapitalist olmayan bir gelişme yolu seçilmemiş, alınacak ufak tefek tedbirler, bu durumu değiştiremez.

Gidiş, tehlikeli sınıf savaşlarına uygun bir ortam yaratmaya doğrudır. Buna dan ise, sadece ve sadece komünistler faydalanaacaktır.

Kayserideki sınıf çatışması

Başka bir örnek, Çağ-Çağ suyu üzerinde kurulan tesislerin sebebiyeti verdiği durumdur. YÖN'un, 54'üncü sayısında kısa belirtildiği üzere, bu tesisin yanında Nusaybin ovasının sulanması, zengini daha zengin, fakir ise daha fazla yapmış ve bu yüzden sınıf tezatları artmıştır. Halbuki, hükümetler, «Nusaybin ovasını suladıktı» diye övünmektedir!

Bu gaflı gidişin son bir örneği, Safranbolu suyu ile Kayserinin kuzey doğusundan kuzeypatosuna doğru uzanan ova yi sulama projesidir. Başbakan Yardımcı Fezioğlu'nun seçim bölgesinde, onun parlak mutukları ile başlayan bu 60 milyon liralık iş, birkaç büyük çiftçiyi ilha edecek, fakat ufak çiftçiyi, yarı et ve ortakçıları perihan edecek niteliktedir. Sulanan toprağın bereketi artınca, başlarına gelecekleri çok iyi bilen topraklar ve az topraklı çiftçi, şimdiden ona düşe içindeki. Resmi rakamlara göre, durum şu: Bölgede, 2306 aile yaşamaktadır. Bu ailelerin 581'inin hiç toprağı yoktur. 1374 ailenin sahip bulunduğu toprak, 30 dönümün altındadır. 50 bin dönmü civarında arazi ise, 2 ailenin elinde dir.

Hâlen bir kısmı iptidai usullerle sulanın ova, büyük toprak sahipleri için cüzdır. Bu sebeple, arazilerini, toprakçılara veya az topraklılara kıralla makta veya yarıcılara bırakmaktadır. Ova, bol suya kavuşunca, durum tabia itile deşicek, büyük toprak sahipleri, kapitalist tarım işletmeleri kuracaktır. Bu da topraksız ve az topraklı çiftçinin kapı dışarı edilmesi ve bir kısmının içi haline gelmesi demektir. Fakir köylüler, bunun için, şimdiden endişeli dir. Hükümet, birkaç zengin çiftçiye adeta 60 milyon lira hediye etmektedir!

Bütün bunlar, tarım ve sanayideki kapitalist gelişmenin kaçınılmaz sonuçlarıdır. Hic süphe edilmesin ki, bu yıl, Atatürk'ün özlediği sınıfızsız toplum ülkesine götüremez. Tam aksine, Türk yemeksi de, hiç kimseyin arzulamadığı, kanlı sınıf savaşlarına uygun bir ortam hazırlar.

Başka içinde sınıfızsız toplum ülkesine doğru yol almak, ancak sosyalizme yönelik, kapitalist olmayan gelişmenin yolu sevmemizle mümkün değildir. Sosyalizm, diğer bir sürü sebeplerin dışında, bu yüzende de, tek kurtuluş yolu olarak ortaya çıkmalıdır. Bunun içindir ki, Türk sınıfızsız toplum ülkesine, Atatürk'ün yoldan sadece ayrılmışlardır.

Doğan Avcıoğlu

Sosyalist Kültür Derneği

Geçen hafta içinde kurulan Sosyalist Kültür Derneği, büyük bir ilgiyle karşılandı. Derneği kuruus haber ve yayınladığı ilk bildiri basında çok geniş yer aldı. İnönü'nün konuşmalarını bile ek seri halde tek sütun üzerine ve ren büyük tırajh gazeteler, dernek haberini üç sütun üzerine yimatlılar. Bu, Derneği karşı göstergelen ilginin kesin delilidir. Milletiyet gazetesi ise Dernek konusunda ikinci bir bayazı yayınlıyor, Derneği demokratik sosyalizmi savundugu ve yönetim kurulunu «ilmî ve ciddî hüviyetleriyle tamamış kimselerden seçildiğini» belirtti.

Sosyalizme hiç scrupoli duymayan Akis dahi, Derneği «Doğru temeller üzerine, doğru kimselerin idaresinde düşümlü kurulduğu» yazdı. Fakat bu arada Akis, «Hani Sosyalist değilidir?» diye plâncılar takılmaktan kendini almadı.

Yüksek Plânlama Kurulundaki çalışmalarını bırakıp, Tokat'a parti nutku atmaya giden Alican da, «Yüksek Plânlama Kurulunda bizi zorlamak istediler. Biz de hükmüetin doğruluğunu pahalıya prensiplerimizden vazgeçmeyeceğimizi belirttik. Bundan sonra, plânlama dan bazı uzmanlar istifa ettiler. Sonradan bu sahalar Sosyalist Kültür Derneği kurmakla, o zamanki iddialarımızda ne kadar haklı olduğumuzu bugün ispat ettiler» diyerek, sevâat arzetti. Ashında, plâncılar ileri fikirlerini hükümet adamlarına açıkça söylemişler, yalnız plânan sosyalist olmadığını da onlara anlatmışlardır.

Plâncılar ve İnönü arasında o tarihlerde geçen bir konuşma, tiptik. Plâncılar, İnönü'ye söyle demişlerdi: «Biz, plândan daha ileri düşünüyoruz. Ancak, dûrişt bir teknisyen olarak, plân hedefleri ve stratejisindeki hükümet tarafından kabul edilmiş siyasi tercîhlerde uygun bir plân hazırladık. Bu plân, sosyalist bir plân değildir. Yalnız, vatandaş olarak, hükmüet kabul edilen stratejî benimsesemeydik, elbette ki bu işi yüklenmezdim.» Durum budur.

Strateji ile önce kabullendiği esasları sonradan reddeden Alican, bu uğurda hükümeti bile devrecekini söylüyor, ciddiyet örneği vermektedir..

Başka bir çatlak ses, bir CHP milletvekiliinden geldi. Erzincan milletvekili Zeynel Gündoğdu, Derneği giren CHP milletvekilleri hakkında müzakere açılmasını isted. Gündoğdu öncesinde, «Par ti bir fikir etrafında toplanan kimselerin yeridir. Verimizi ve yönümüzü bilmek istiyoruz» diyor. Anlaşan, nakliyeci milletvekili Halkçı, Devletçi ve Devrimci olduğunu söyleyen CHP'nin programı okumaya henüz fırsat bulamamış! Şaka bir yana, CHP grubunda sosyalizm ilgili bir iş zakere açılmıştı cidden ilgi çekici olacaktı. Bu bakımından, Güneş Nakliyat Şirketi sahibi milletvekili ne kadar teşekkür edilse azdır.

141 ve 142 Kampanyası

Ceza Kanununun antimilletvekili 141. ve 142. maddelerine karşı girişilen kampanya, gittikçe genişlemekte ve demokratik gerçekten istiyen kuvvetlere mal olmaktadır.

YTP Diyarbakır milletvekili Adnan Aral, Anayasaya aykırı bu maddelerin sarahate kavuşturulması için bir tâdî teklifi hazırladı. YTP milletvekili Recai İkenderoğlu, bu teklifi sonuna kadar desteklemek azımdedir. Eski AP li bağımsız Orhan Apaydin ise, bağımsız senator Niyyazi Ağrınash ile birlikte, bu maddelerin

Emin Paksoy

141 ve 142'li demokrasi!

düzeltilmesi tezini savunan ilk milletvekillerinin arasındadır. Her ne kadar CHP Genel Sekreter Yardımcısı Emin Paksoy, Atatürk'ün kurduğu partinin 141 ve 142. nci maddelerle ilgili herhangi bir çalışmanın içinde bulunmadığını açıklamışsa da, bu maddeleri sahâde kavuşturmak maksadıyla hazırlık yapan, CHP milletvekili mevcuttur. Bunu, CHP Genel Sekreter Yardımcısına duyururken ve dûrişt ve zeki bir hükümlü olarak söz yapan Emin Paksoy, bu konuda Prof. Faruk Erem, Halil Özyörük, Prof. Fethi Çelikbaş, Prof. Necip Bilge gibi ilgilerin neler söylediğini YÖN de dikkatle okumasını tavsiye etti.

Türk Basımında ise, 141 ve 142. nci maddelerin Anayasaya uydurulması kampanyası gittikçe genişliyor. Ercan Güresin, Hayri Alpar, Esin Talu, Çetin Altan, İlhan Selçuk, Mehmet Kemal Kursunoğlu, Naim Tirali gibi birçok gazete ciden sonra, Akis dergisi de, Sağlamer'in tevkifindeki hatalı tutumunu anlayarak, maddelerin düzeltilemesi su sözlerle isted: «... komünizm propagandasının elbet te ki yasak edilmesi hizumunu kabul edenler arasında da, 142. maddenin yazılındaki boşluklar yüzünden esasından haksız, hürriyetleri kısıtlı, zararlı addedilmesi karşısındaki pirinç giderken, evdeki bulgurdan olmaktadır. Bu bakımından 142. maddenin, rûhuna uygun bir redaksiyonla ele alınması, artı şart halindedir.»

Millet gazetesi ise, başyazılında, çoktanberi bu tezi savunmaktadır. En son, Cumhuriyet'in genel yayın müdürü, Cevat Fehmi Baştan, bu konuda nefis bir yazı yazdı. Baştan'ın yazısı şu:

«Bati Alemîn'ın en büyük gazete tlerinden (New York Herald Tribune)» nin ceza kanunumuzda 141 ve 142. nci maddelerin tabii katı hakkında yaptığı çok acı teklifi Dr. İsmet Giritli'nin dün kâti yazısında herhalde okumuştu

nuzdur.

Gazeteye göre, bugün memleketimizde 141 ve 142. nci maddelerle dayanıklar, takibat konusu olan yazılar, mesela İngiltere'de bun dan ancak 100 yıl önce böyle bir akibeke karşılaşabilirdiler. Yine aynı gazeteye göre, bu bakımından Türkiye'nin diğer Avrupa memleketlerine nazaran hâlâ en aşağı yüz yıl geride olduğu aksa gelmektedir. New York Herald Tribune, daha sonra, sorumlulara uygulanmakta olan 141 ve 142. nci maddelerin Mussolini İtalyasının faşist kanunlarından alındığı ve bugünkü Türk Anayasasını sarif şekilde ihlal ettiğini kanaatini ileri sürümektedir.

1961 Anayasasına karşı oldukları ve arzu edilirse sosyal adaleti isteyen herhangi bir yazısı mahkûm edilebilecektir. Şüphe götürülmeyen bu maddelerden Türk basımmın, Türk aydınlarının şikayeti yeni değildir. Şimdi bunların tabbâtakâ ile durumdan dış alemler de haberdar olmakta ve memleketimizi derik rasi dünyasında küçük düşürücü ağır tenkidler, gazete sahifelerinin de yer almaya başlamış bulunmaktadır.

Durum bu halde iken, İsmet Giritli'nin Türk umumi efsârını Battı gazetelerinin tenkidlerinden haberdar ettiğini gün, basımmızda CHP Genel Sekreter Yardımcısı Emin Paksoy'lu bir basın toplantısındaki sözleri de yayımlanmış bulunmaktadır.

— CHP, ırkçılığa, faşizme ve komünizme karşıdır. Onun için, CHP, 141 ve 142. nci maddelerle ilgili herhangi bir çalışmamın içindede değildir, demektedir.

Emin Paksoy, eger böyle konusunu ise ve eger sayı zat bizzat anladığımız (141 ve 142. nci maddeleri değiştirmek istemiyo ruz) demeye getiriyorsa, her şey den önce rejimimizin bugün için de bulunduğu çökmez en parlak bir şekilde tasvir etmeli oluyor.

Faşizmi ve komünizmi hangi demokrat memleket ister? Bir boş görmeyiz de, Amerika göz yumar mı, İngiltere müsamaha gösterir mi? Ama onlar komünizmde ve faşizmden sakınmak üzere tedbir alırlar, demokrasi rejiminin esaslarını zedelememeye de dik kat ederler. Bize ise, bu pek mühüm nokta asla gözümüzde tutulmaz. İşte bugünkâti davranışımız esası, bizim bu zavallı, her türlü düşünceden mahrum davranışımız za dayanmaktadır.

İktidarda en bütîfik sorumluluğu yüklenmiş bir büyük partinin bellîbası: sahîsîyetlerinden biri:

— Komünizme, faşizme karşı bütîfik demokrasilerde alınmış tedbirler taklit edeceğiz. 141 ve 142. nci maddeleri fikir hürriyetini kökünden balatalayıcı mahîyetten çıkaracak, aynı zamanda daha sağlam, daha anlaşılar; hale getireceğiz demezde gazetelerin yazdığı şekilde konuşursa, biçare demokrasimizin yalnız hâlinde değil, istikbalinden de tamamen ümit kesmek lâzımdır, diye düşündü.

Beraberce yemek yerken, sof

raya üzünen haşerata pek sinirle Arnavut, arkadaşım alına bir sinek konduğumu görince, ta bancasına atılarak, ateş etmiş. Sinek ölmüş ama, arkadaş da o anda cansız yere serilmiş. Ada mun sâkin ve memnun bir tavırı söylediğit söz meşhurdur:

— Bir sizdir, bir bizden morel! Bu hikâyedeki sineğin yerine komünizmi, ölen adamın yerine demokrasiyi koyun, hiçbir şey değişimeyecektir.

Komünizm ve faşizm tehlikesini atlatma bedelli demokrasiyi kurmak ederek ödüyoruz. Ey demokrasi eli Müslümanlar, buyurun cenaze namazın!

Bu kampanyaya üniversitelerde katıldı. Siyâsal Bilgiler Fakültesi Prof. Tahsin Bekir Balta, Prof. Yavuz Abadan, Prof. Fehmi Yavuz, Prof. Bahri Savci, Prof. Sadun Aren, Doç. Turan Güneş, Doç. Nermin Abadan, Doç. Cemal Mihçooglu, Doç. İbrahim Yasa gibi tanınmış hocaların imzalarını taşıyan 27 imzalı bir bildirilecektir. İstanbul Gazeteciler Sendikası bildirisinde, çok iyi şekilde belirtildiği üzere, komünizm, faşizm ve ırkçılık gibi yasak akımların sarhatle târif edilmesi zaman artık gelmiştir.

Komünizmle Mücadele Komisyonu

Komünizm ve faşizmin demokrasilere yakışacak açıkılıkla târif edilmesi kampanyası sürüp gidiyor, bazı parlamento üyeleri, «komünizme mücadele» etkisi altında, tamamen özel bir komisyon kurdu. Bunlar arasında, «Faşizm yok, komünizm var» kitabı müellifi Fethi Tevfetoğlu, doyayı Şâdi Pehlivanoglu gibi bütün Ataturk'lere ve 27 Mayıs'lıara komünist damgasını yapıştırınlar var. Ne yazık ki, sosyalizan bir parti kurma sevdasıyle sondağı yapan 27 Mayıs'lı Ahmet Yıldız da, 27 Mayıs aleyhtarlarının yanında yer almaktan mahzur görülmüş...

Tevfetoğlu ve Pehlivanoglu gibi isimlerin damgasını vurduğu bir komisyondan ne beklenir ki? Onlara göre, Türkiye'nin yarısından fazlası komünisttir ve Türkiye'de tek bir faşist yoktur. Nitekim, bu zevat çok yakın fikir yoldaşı Gökhan Evliyaoğlu, sadece amele diktatörlüğü isteyen İlhâlî sosyalizmin, yanı komünizmin ya sak olduguunu söyleyen İnönü'ye, yasak hodusunu çok dar tuttuğu için şiddetle çattı ve Millet Meclisi'nde, eski günlerine itiyak koymışlar yapan Feyzioğlu'dan gezen cevabı aldı.

Feyzioğlu'nun sevinci ve ümitle karyolası sözleri, özette şu: «Türkiye'de gerçek komünist ve gerçek faşist dicta teşebbüslerine karşı, Ataturk prensipleri etrafında toplanarak cephe kurnak münâkin iken, elimizde bir fırça ve bir kuto boya, herkesin yüzüne se komünistin veya faşistin diye damga vurmak, çkar yol degidi. Evet, sosyal adalet istiyorum, Türk köylüsüne biraz daha refah götüremek istiyorum. Bu başka şekilde anlaşılmamalıdır. Amacımız, milletin refahıdır. Amacımız sosyalistin diylene, komünist demeyiniz. Türkiye'yi baştan se

— 141... 142...

Fethi Tevfetoğlu
(Faşist yok...)

YÖN, 16 OCAK 1963

BİTMEMEYEN ÇİLE...

na bir kızıl hava kaplamış gibi bir hava yaratmıyorum.

İşçiler ve T.B.M.M.

Geçen haftanın sonuna doğru, Türk - İş İcra Komitesi, Meclis ve Senato Başkanlarıyla parti grup başkanlarına birer mektup göndererek, vergi konusunda top rak ve sermaye ağalarına dâmsı dâj halde, işçilerin umutulmasının hakkı olarak protesto etti. Her vesileyle patroolarla dâmsanılar, işçilerin sessini duymak, herhal de kolay olmuyacak.

Vergi konusunda bu unutkanlık başındanberi sürüp gidiyor. Nite kim bugünkü vergi tasarıları, özel sektör temsilcileriyle birlikte hazırlanıyor. Şimdi aal işçileri dinlemek gerekiyor, komisyondan tekrar işverenlerle dâmsiyor. Bu tutum, antider demokratik demokrasîzi zihniyeti ortaya koyuyor.

Türk - İş'in mektubu şu:

Sayın Bakan,

Demokratik bir Anayasaya çerçevesinde, Anayasadan lafzına ve ruhuna uygun şekilde hareket etmekle görevli T. B. M. M. nin son günlerde bazı konularla davra mu, bîdî demokrasîsinin geleceğî hakkında endişelerle sevketmektedir.

Demokrasi, toplumu meydana getiren grupları, toplumdaki yerleri ile oranla birlikte, aylasız kararlar katama imkânını buldukları bir dâwendir. Bu dâzenin icaplarına aykırı olarak, bütün çalışan ve çalıştırılanları doğrudan doğruya ilgilendiren vergiler konusunda, vergi reform komisyonunda yapılan müzakerele sadece özel sektör temsilcileri davet edilmiş ve vergilerde yapılacak reform konusunda fikirleri alınmıştır.

Vergi değişiklikleri gibi, bütün vatandaşları ilgilendiren önemli bir konuda mütâlia alındığı zaman, bunun sadece çalıştırılanın mütâias olması halinde, demokrasi ile bağıdaştırılması imkânsız bir durum ortaya çıkmaktadır.

Gazeteler, bu müzakereeler sâsında, bazı indirimlerin münakaşa edildiği konusunda haberler aktetmektedir. Vergi gelirleri be defa plâna göre muayyen olduğu na göre, herhangi bir sahadaki vergi indirimî, başka bir sahada vergi bindirimî ile dengelendirilmez zorundadır. Türk işçisinin, ya yeni vergi mülkelîfelerinin, ya da yeni bir enflasyon yükünün altına sokulması ile sonuçlanacak bir müzakereye sadece İşveren temsilcilerinin davet edilip, İşçi temsilcilerinin davet edilmemesi, efe vericidir.

Benzer bir durum, toplu sözleşme, grev ve lokavt kanunu tasarımı gibi görlükle görevli komisyon, işçi temsilcilerinin çağrılmasının ile ilgili bir teklinin, komisyonca redde edilmiş ile yaratılmıştır.

T. B. M. M. çalışmalarının, Meclis gündemi düşünceleri de day-

nuya istekli bir hava içinde yapılmamış teminî ve dışardan da yetler yaptığı zaman, bunun tek tarafı olnamamış demokrasının temel icaplarından biri sayıyoruz.

Bu gibi konularda, demokrasının temel icaplarına uygun hâreket edilmesine yardımınızı rica eder, saygınlarını sunarız.

Türkiye İşçi Partisi de, Parlamento tutumunu tenkit eden bir bildiri yayınladı. Bildiride, özetle söyle deniyor:

«Bakanlıklar bütçeleri müzakere edilirken, hiçbir milletvekili ve senatör, bu bütçeleri Anaya mazun üçüncü bölümünde yer alan sosyal, ekonomik haklar ve ödevlerin sağlığı altında incelenmemiştir. Halkımızı insanca yaşamus şartına kavuşturmak için, Anaya mazun devlete yüklediği ödevlerin bir an önce yerine getirilmesi konusunda hemen hemen hiçbir söz söylememiştir. Yine hiç kimse, Anayasamızın fastamam uygulanmasına engel olan antider demokratik ve Anayasaya aykırı kanular konusunu, ciddiyetle ele almamıştır.

Bütün bu gerçekler, bu çözüm bekleyen yurt dâvaları, bütçe komisyonlarındaki tartışmalarda malesef beklenen yankı uyandırınmıştır. Bu da bir emek partisi, yani Türkiye İşçi Partisinin Mecliste söz sahibi olmasının son hâlliğini bir kez daha ortaya koymustur.

Grey ve Toplu Sözleşme

Türk - İş ve Sendika Liderleri, geçen hafta boyunca, Grey ve Toplu Sözleşme tasarısının, Meclis Karma Komisyonuna değiştirilmiş metnini elde etmek için beyhude yere çarpıp durdular. Komisyon metni, büyük bir dikkatle, işçilerden gizleniyordu.

Türk - İş, Çalışma Bakanı Ecevit'e bas vurdu. Ecevit «Bakanlıkta metin yok, komisyon sözcüsü Coşkun Kirca'ya gidins» diyor. Komisyonda bakanlık temsilcisinde, yeni metnin bulunmaması, şimdiye kadar görülmüş bir hal dejildi. Komisyon Başkanı Şeref Bakış da, metin hakkında bilgi soranları, Coşkun Kirca'ya hâvâle ediyordu. Karca işe kayıplara karışmıştı... Halbuki Hükümet sahnesinde, grev ve toplu sözleşme tasarısı, işçilerin ve iş verenlerin katılımıyla, tam bir açıklık ve güven içinde hazırlanmış. Mecliste ise, bunun tamaklığı yapılmaktadır!

Gördüğü gibi, mekanizma ters işlemektedir: Hükümet sahnesinde gizlilik bir dereceye kadar anlaşılabılırse de, her şeyi naâk olması gereken Mecliste kapalılık, garipdir.

Mecliste kapalılık, sendika liderleri ve işçiler arasında endise yaratır. Basma suzan bâzı haberler de, bu endiseyi hâli kıldı.

BİTMEMEYEN ÇİLE...

Hâlen sendika liderleri, büyük bir hâl kırkılgı ve öfke içindeydir. Bu konuda, Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç:

«Sendikacılığın var olup, yok olmak davası karşımızdayız. Geriye, anayasamın verdiği hakkaya dayanarak, Türkiye çapında bir protesto grevi yapacağız» diyor.

İstanbul'da da, Celâl Beyaz, Rüştü Güneri, Kemal Türkler, Kemal Turkyay, İbrahim Güzelce, İbrahim Denizcier, Kemal Nebioğlu, Muhittin Gezer ve Mustafa Şahin gibi tanınmış sendikacılar bir bildiri yayınıarak, komisyonun anayasaya aykırı tutumunu tenkit etmişler ve Türk - İş'in bir protesto mitingi tertiplemesini istemelerdir.

Ankarada da Maden - İş Ankara Bölgesi Başkanı İsmet Ercan, aynı bir bildiri yayınıarak, bu protestolara katıldı.

Komisyonda yapılan değişiklikler nedir? Bu değişikliklerin tamamını henüz bilmiyoruz. Fakat bildiklerimiz de, iktidarın kuvvetli ve bağınsız bir sendikacılık istemediğini gösteriyor. Bu bakımından, Hükümete de benimsenen en önemli değişiklik, meslek esasına göre de sendikaların kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur.

Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolumnu işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına göre sendikaları kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşmeleri yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş

DIS POLİTİKA VE PARLAMENTO

şılı işçi kategorilerini temsil eden sendikalara da toplu sözleşme yetkisi verilmekle mevcut kuruluş düzeninin aksine bir iş kolunda bulunan bütün meslek kollarının ayrı ayrı sendikaların içinde kuruluşlara imkân verecek ve tatbikatta sandıklarını ufak üniteler halinde parçalanmalarına sebebiyet verecektir.

Kaldı ki, hükümet tasarısındaki Kabio ve Zincir Kumpanyası ile Çelik İşçilerinin yapmış oldukları toplu sözleşme örneğinde bunu görmek mümkündür. Bu bakım-
dan hükümet tasarısunun 8inci maddesinin 3ncü fıkrası tasarı-
mında yer almamış ve TÜRK-İS temennis de hükümet tasarı-
dan bu hükmün çıkarılması yolu-
lundadır.

MADDE 14. Uzlaştırma makânı masının kuruluşu ve işleyişi ile mekanizma içinde varılacak sonuca göre yapılacak işlemi gösteren bu maddedeki noksantılı gidermek için mukabil tasarmız daki alâkâlı madde metnime, uzlaştırma toplantısının muayyen bir günde yapılması sağlanmak amacıyla bir ilâye yapılmıştır.

MADDE 19. Bu maddede belirtilen istianalar arasında hava gazı istihsal ve dağıtımının da gösterildiğini görmekteyiz. Havagazı İstihsal ve dağıtım İstianalar içine alınmasında makul bir sebep ve isabet göremedigimizden havagazı istihsal ve dağıtımını İstianalar içinden çıkarmış bulunuyoruz. Çünkü havagazı zaruri ihtiyaçtan ziyade memleketimizin pek az şehirlerinde olan ve bugün için liiks telâkki edilebilecek bir yaktır.

MADDE 20. Başlamış veya başla
yacak bir grevin hükümet tara-
fından tehiri bu hakkın özüni
zedelemektedir. Zira Anayasam-
zu 11 maddesinde (Bir hakkın, ha-
kının kalmış varası onelik ablikâ

kamu düzeni ve milli güvenlik gibi sebeplerle dahi olsa bir hakkı (özelde dokunulmaz) demektedir. Kaldı ki, Türk iççisinin memleketin milli güvenliği ve genel sağlığı konusunda hassasiyeti malindur. Değil bunların yukuunda, grev hakkını kullanmaya karar vermeden önce, memleketin ekonomik menfaatlerini dahi her zaman göz önünde bulunduracak bir suur sabıhtır.

Batıda bu kabil tahditlere rast-
lanmakla beraber, kanun metinindeki tedbirler kadar ağır değildir. Belli başlı İngiltere, Amerikan mevzuatında yer alan bu hususlar İngiltere'de tamamen kaldırılmış ve Amerika'da da bir çok formülitelere bağlanmasına rağmen bu tedbirlere, Amerikan halkı eftarı tarafından, (işçi esareti) denmektedir.

Artık Türk işçisine inanmak ve böyle İndi esbabı mucibelerle el-yası İktidarlara bu hakkı kull-anılmaması önleme imkânını ver-memek lazımdır.

MADDE 25. Grev İlânında İşyerinin niteliği bakımından greve katılamayacak işçiler dışında hiç bir işçinin İşyerinde kalmaması İcap eder. Kaldığı takdirde, birçok karasallıklarım, çekimserlerin hattâ büyük çapta huzursuzluğa vesile

MADDE 26. İşyerinin niteliği bakımından sürekli olması gerekliliğinde işlerde faaliyetin sürekliliğini, işyerinin güvenliğinin, makina ve dösemelerinin, gereçlerinin bozulmamasını sağlayacak sayıda greve katlanmayıacak işçinin tesbitilmesi bir zaman işverene ve İl Hukum Kurullarına bırakılmıştır. Tatbikatta bu husus bir çok hırgaşılıklara meydan verdiği gibi grevlerden beklenen neticelerde elde edilemeyecektir.

Diger taraftan dünya mevzuatlarında, greve katılmayacak bu kabili işçilerin tesbiti taraflarca toplu sözleşmelerle yapılmaktadır.

Millet Meclisindeki dış poli-
tika görüşmelerini başı-
dan sonuna kadar izleyen
yerli ve yabancı gözlemlerlerin ha-
yal kırıklığına uğramadıklarını söylemek yanlış olur. Havalı kırıklığı
iki sebepten doğmuştur. Bir deňa,
1961 Anayasasının 88. maddesiyle
getirilen «genel görüşme» usulünün
ilk uygulanışı bakanından iyi bir
örnek vermemiştir. Genel görüş-
me, soruya gensoru arasında yer
alan. Hükümetin parlakamente iþe

şılı servislerince hazırlanmış dokumentlerin birbirine eklenmesi sırasında kaybolup gitmiş veya, bile rek, vuzuhsuz bırakılmıştır. Sayın Bakır asında bazı bakımlardan gerçekten öğretmeni olan bu konuşmayı bir başka bir zamanda bırakarak, dış politikada ortaya çıkan meseleleri, karşılaşılan güçlükleri veya varılan çözümleri, yine gerekli ihtiyat ifadeleri içinde, ortaya koyması görüşlerin gidişi bakımından daha iyi olurdu.

3 Sayın Maliye Bakanı Ferit Melen'in konuşması, yukarıdaki şartlara uygunluk açısından, çok daha başarılı olmuştur. Sayın Bakan, dış yardımlar konusundaki hiç de tatmin edici olmayan durumu bütün açıkhlığıyla ortaya koymuş, kullandığı iyi şer ifadelere rağmen, Türkliyeni dış finansman ihtiyaçlarıyla dostlarının verdikleri arasındaki miktar ve nitelik farklılarını belirtebilmiştir. Parlamento üyelerinin bu noktalardan hareket ederek, dış finansman meseleleri üzerinde iddiyi tartışmaya girişmeleri, hele «program finansmanı» na karşılık «proje finansmanı» konusunda israf eden ve malzeme kredilerini bu esaslara bağlamak isteyen bazı yahane çevrelerin ne gibi hesaplaşmış peşinde kostüklüsüz açıkça göstermeleri dış görüşmelerde Hükümetin işini kolaylaştırmış, kozağını ağır lastirmış olardu. Zaten, dış politikalarını parlamentolarda tartışmasından beklenen en önemli faydalardan biri de budur.

Dış politika görüşmeleri hak
kendisi gözlemleri ve düşünceleri
en şekilde sunulmak mümkün.

I Genel görüşme isteyen ve böylece geleneğin yerlesmesinde ilk adımı atan Sayın Nihat Erim'in önergesi, böyle bir başlangıçla gerçekten feyhal olabilecek bir nitelik taşımalıdır. Gerçel, önergesini daha belirli noktalar etrafında toplayanız, fizerinde durulması istedigi koşulları daha açık bir belirtmesine, Hükümet politikasında aydınlatılmasını istedigi yanları daha keskin çizgilerle ortaya koymasına kendisini zorda yapan bir hukuki kural yoktu. Fakat bir genel görüşmeden istenen faydalarnın elde edilebilmesi için, tartışma önderlik eden kimse nin, dağınıklığı önlemek, konuşmaların eğrildiğinden etkisiz olmasına engel olmak amacıyla, bazı tartışma noktalarının dan hareket etmesi daha doğru olurdu. Önerge sahibi, bunları önceden ortaya koymakla, hiç olmazsa, görüşmelerin seviye düşünlüğündeki sorumluluğu tamamıyla başkaları

2 Dışşleri Bakanı Sayın Cemal Erkin'in 52 sayılık uzun konuşması, bir bölüm veya bütçe konusma olarak büyük değer taşayabilir; ancak bir genel görüşmeye başlangıç konuşması olarak yetersizdir. Kimse, Sayın Başbakanın Küresel görüşmelerinin tarihçesini veya Türkiye'nin Nijerya'ya kaç öğrenci bursu verdienenliğini sormuş değildir. Bunların ve benzer konuların bütçenin tefferruatıyla ortaya konması, olsa olsa, Sayın Nihat Ermiş'in de belirttiği gibi, Millet Meclisinin azan bir sıldanberi dışlarından haberisiz bırakıldığı ve ancak şimdilik aydınlatıldığını gösterir. Ama, Millet Meclisi Sayın Bakanın konuşmasıyla gerçekten aydınlanmış mıdır? Türk dış politikasının ana melelesi, Dışşleri Bakanlığının ce

sine de da arttırmıştır, Millet Partisinden Sayın Hüseyin Ataman ile CHP'den Sayın Kireçtaşı dışında, kimin ne söylediğini, ne istediğini anlamak pek mümkün olmamıştır. Bu iki söz dışında Sayın Hüseyin Ataman, dış yardım ve Türkiye'nin NATO içindeki durumu bakımından belirli tenkitler ortaya koymuşdur ama, bunları olumlu çözümler ve teknik açıklamalarla desteklemek bakımından zayıf kalmıştır. Sayın Coşkun Kireçtaşı'na bu bakımlardan çok daha kuyvetli olan ve öbür parlamento üyelerini fersah fersah geride bırakan açıklamaları ise, ashında Hükümet yönünden gelmeleri gerektiği ifşa fazla ilgile karşılanmadı. Aym kuvvetin, Türk dış münasebetlerine kritik bir gözle bakıldığı zaman çok da faydalı ve etkili olacağının muhakkak.

5 Bütün görüşler boyunca dikkati ceken en bellibaşlı nokta, hemen hemen bütün partilerin dış münasebetleri iç rejim meselerine bağlamak yolunda gayret sarfetmeleri oldu. Önerge sahibinden A.P. sizetülerine ve Sayın Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu'na kadar pek çok kimse bu eğilimden kendini Kurtaramadı. Asılnda, dış politika görüşmelerine ayrılan değerli vaktin iç politika konuları için harcanması çok yazık olmazdı. İç politika ile dış politika arasındaki bağlantıları kimse inkâr etmez. Fakat, böyle bir bağtan üzerindeki tartışmalarda, bugünkü şartlar içinde nezâri ve sunulaklığını da kimse inkâr etmemeli dir. Dış yardım, Ortak Pazar ve NATO içindeki itibar bakımından Türkîyenin karşılaştığı meseleleri iç rejimde meslekî hukuk devleti anlayışından uzaklaşmasına bağlamak Batı topluluğu içinde bugün kük gerçek durumu bilmemek olur. Ne yazık ki, dünyadaki dış politika

gerekler, bugün hâfî, bu çeşitli

«ince» düşüneceleri bir tarafa iten tutumlar etrafında dönmektedir. İspanya'nın, Portekiz'in rejimlerine bakınız; Amerika Birleşik Devletlerindeki ırkçılık kavgalarını düşünün nüz. Bütün bunlar, temelini insan eseri görüşe dayandırmam gereken gerçek batılılık uzlaşır şeyler midır? Millet Meclisindeki hatiplerin, Parti kurultaylarında olup bitenlerle, Kayseri mahkümlarıyla ve cunta hikâyeleriyle dış politika arasında bağlantı kurmak gibi sun'ı bir çabada sıyrılmaları, milli hudutları da aşarak bütün Batı topluluğunun temel tutumuna, ten kiteli aejan bakabilmeleri gerekdir di. Batı, gerçek batılı kafaya, bahwa felsefelerle ve batılı geleneklere uygun rejimlerin ve insanların topluluğu hâline getirmek meselesi ön plâna çıktıgı zamandır ki, parti kavgalarından çok, bir fikir adımı na kelepçe vurulması gibi olaylar milleterası önen kazanır. Millet Meclisindeki görüşmelerin böylesi ne bir felsefi seviyeye yükselmek söyle dursun, iç politika çekisme lerinden kurtulup dış politika alına bile doğru dürüst giremeye sinde cesitli kimselerin hayatı var:

a) Önerge sahibi Sayın Nihat Erim, Bakanından sonraki konuşmada, iç ve dış politikalar bakımından olmazı gereken felsefi bağlayıcı, batılılıklararası seviyede ve açık ifadelerle dokunmak yerine, müglik sözler kullandığı için, bunu parti içi tutumlarından yakınma şekilde tanımlıyor, işte nihayet partilerarası kavgalar seviyesine çıkaraklı mislerdir.

b) A.P. sözcüsü Sayın Gökhan Evliyaoglu, dsz politika bakımından açık ve olumlu birşeyler söylemek söyle dursun, gerekli bağlanıyi yanlış yorumlayıp iç politika çekis melerinin tam ortasına girmekten, hattâ gerekli bağıntum tam aksı yönde, düşünce hürriyetini kaybetmeye bir yönde konuşmaktan cevap vermemiştir.

e) Hükümet sözleşisi Sayın Turhan Feyzioğlu, açılan bu yola adet şevkle girmis, A.P. sözleşisin den gelen çaprazlık sözleri gereken şekilde cevaplandırmak açıklandıktan bahsedelerin nasıl bir sağcı kapa h rejim istediklerini ortaya koymusut. Ancak, Sayın Baybakan Yardımcısının konuşmasında dış politikayla ilgili bir taraf bulmamak güç olmuştur. Her konuda genel görüşme açmak mümkün olduğuna göre bütün bu meselelerin cevaplandırılmasının başka bir günde bırakıp sade le gelmek daha doğru olmaz mı? Sayın Feyzioğlu'nun aslında cevaplandırılmasına bile değmiyecek sözler üzerinde uzun uzadıya durması, bazı yabancı gözlemeilerin dikkatinde, -ascaba, Hükümet Kıbrıs, iş yardım ve suçlar konularında daha fazla sıkıştırılıp bilgi vermekten kaçındığı için, dış politikadan dış politikaya kayma eğilimlerini test eder gibi mi davranışyor? - sekilde şüphelerin uyanmasına yol açmıştır.

ç) Nihayet, toplantıları yürüten Başkan Vekili Sayın Ferruh Bozbeyli de, görüşmelerin ana konudan uzaklaşmasına müssade eder şekilde davranmıştır. Bu konuda Sayın Ahmet Taşaklıoğlu'ın yaptığı yerinde uyardımanı İçtüzüğün 35. maddesindeki bir şekli boşlukla cevaplandırılmasında doğru olmamıştır. Sayın Başkan Vekili, grup sözülerini konuya bağlı kalmağa zorlayan bir fıkraçı İçtüzükten cıkı

ribmasında, daha doğrusu Anayasa'nın Çeşitçi 3. maddesine göre 21 Ekim 1957 den önceki İttifâklığının uygulanlığında, bu çeşit hükümlerin kötüye kullanımının önemek düşüncesiyle hareket edildiğini unutmuş, sağduyu ushibi her parlamento başkanının kullanımını gereken takdir yetkisini kullanmaktadır.

6 Başbakan Sayın İsmet İnönu'nun, tam önerge sahi
bleşin kürsüye çıkışı sır-
sında Meclis salonunu terketmesi
hic doğru olmamıştır. Muhalefet
yillağı boyunca dış politikanın Meclis
lise getirilmediğinden, Başbakanın
Meclis görüşmelerine gerekten üne
mi vermediğinden ve dış politika
konularında konuşmak istemeyin-
den yakman bir liderin, dış politi-
ka konusundaki ilk genel görüşme
fırsatında parlamentodan uzaklaş-
ması tuhaftır. Parti çekigmeleri do-
laysıyla kizdiği bir kimseyle böyle
bir jestle hakaret etmek gibi kü-
cük hesabın Sayın İnönü'yu bu de-
rece tutarsız bir duruma sürükle-
memesi gerekiirdi.

Dış politika görüşmeleri sırasında göze çarpan bir başka nokta da, bellibahçı konularda ne partilerin, ne de hükmüetin açık ve seçik tutumlara sahip olmadıklarıdır. Mesela, Ortak Pazar konusunda Türkiye'nin menfaati nerededir? Ortak Pazar konusundaki temel tutum ne olmalıdır? Ne çeşit bir bağlantı Türkçeyi kisa ve uzun vadeli amaçlarına uygun düşer? Binalar, İncelemcisiz, oraya kommuss ve tarıṣı̄ğın değilidir. Bütün Ortak Pazar konusu adetâ Yunanistanla yarışma konusu gibi cocukça bir açıdan ele alınmaktadır. Bu ülkelere göre, Ortak Pazar'a giren başarılı, giremeyeşen başarısızdır; başarı derecesi de «girişin de derecesine göre hesaplanmaktadır». Füzeler konusunda da aynı görüş hakim. Bazı hatipler, hükümetin politikasının başarı derecesini TürkİYE topraklarında tutabildiği füzeylein doğruluğuyla ölçen bir edayla keşfusuyorlar. Bu görüşte olmadığına rağmen hükümetin de değişen stratejinin gereklere göre hareket etmekten adetâ utanır, sıklıkla bir hâli var. Füzelerin gerçek faydası, stratejik değerini ve rolünü tartışan pek yok. Coğunuğun kafası da -amaç eksilmese- edisidir.

Dış politikada farklı görü-
se sahip olmamızı zorla-
yılımayaçığı konuza zihinle
e yerleşmemiştir. Coğanlıkta, birebir
hıtiyatla, ezile büzüle konuşma ha-
zırı. Oysa, dış tutumda temel
finançal politika farklılarını birbirinden
ayırmamak lâzım. Her mem-
lekette, o memleketin temel ihtiyaç-
larından, temel güvenlik duygusun-
dan ve temel menfaatlerinden do-
ğan bir temel tutum vardır; bu
memleketlerde çeşitli partiler bu
temel tutum çevresinde birleşebilir.
Akat, gördük politikanın, bütün
enşîliğiyle, bu temel tutuma uyup
uyumadığı tartışılır. Türkiye'de «ha-
lâsofta yer alma» şeklindeki temel
finançal yerleşmiş oması, bu görüş
enşîliğini temel inşâne mahiyetinden
gökkuşap gönüllük ve hâdîtâ yâhih poli-
tikalarla, geçici davranışlarla, kadar
aymayı gerektirmez. İngiltere'de
fuh-fazakâr ve içi Partilerin geç-
mişteki davranışlarına bakılırsa,
İngiltere'nin temel menfaatlerinden
doğan az çok faktörler bir dış politi-
ka devamlılığı görmek mümkündür.
Ama, bu devamlılık kimseyi değil
tek dış politika görüşlerine sahip
olmasının gerektirmez. Türkiye'de ise
temel finançal politika birbirine
arasındaki için, tartışma adam
ok daralmıştır. Bantın en çok yi-
ne hükümetin zarar gördüğü mu-
akkak: Birçok memleketlerdeki
bu aksine, içerisindeki tensitlerî dış
işemâslardan bir eiken olarak kullan-
ılmak mümkün olmamaktadır. Son-
ra en görüşme, bu hâkimden, kaçı
olmaması gereken bir fırsatı. Ne
azık ki, kaçırdı.

Mümtaz Soysal

ORIENT Dergisinin son sayısında çıkan Dr. Friedrich — Wilhelm Fer nau'nun Türkiye ile ilgili yazısını, Dr. Nihat Türel YÖN için çevirdi. Bu çeviriyi 3 - 4 sayı sürecek bir vazi dizisi olarak yayınıyoruz.

ikinci Cumhuriyette

Sosyal Akımlar

Türkiye Cumhuriyeti tarihi kırk yıluk bir geçmişe dayanır. Bu cumhuriyetin gelişini, Yakın Doğu ve Batınlıklardaki çok hareketli konuların gelişimini de kışkırtmamıca, Türk yede tarihsel dönemeçlerin pek ender yer aldığı derhal göze çarpır. Bu ülkede büyük değişiklikler, dünyayı baştan basan sosyal hareketleren uzak kalmak gibi bir hayatın yürüttüğü bir politik devamlılık örtüsü altında ceryar etmektedir. O kadar ki, 27 Mayıs 1960 devrimi dahi, bugün, bu politik devamlılığı kesen geçici ve basit bir inkıza gibi gözükmemektedir. 2. cumhuriyet yapımı temeli olarak, eski düzeni aynen muhafaza etmektedir. Buna birlikte, politik sorumlarda düşüncenin sahibi Türklerin çoğu, geniş çapta bir takım değişikliklerin Türk halkınun sisnesinde olgunlaşlığı duygusunu taşıyor.

2. cumhuriyet, sosyal sorunların gölgesinde doğmuştur. 1960 mayısından beri, o zamana kadar karsılık ve yer altında kalınış yeni eğilimler, yeni fikirler, gün ışına çok maga doğmuştur. Geçmişte anesik ikinci de recede rol oynayan bulunan sosyal tabakalar, kimi hayatına ışırık ığın gettiğe bù yüzen bir ışırık gösteriyorlar.

Osmalı İmparatorluğundan Cumhuriyete miras kalan gelenekler ve reformistler arasındaki eski temel gatışma, devam etmekle beraber, bugün bu gerginlik ekonomik ve sosyal düzene ait etatımlara yönelik mis yani bir görünüş gösteriyor. Sağ ve sol, ya da muhafazakârlar, liberaler ve sosyalistler arasındaki sınır çizgileri çok daha açık şekilde göze görülmektedir.

Yalnız, hemen söyleyelim ki, Türkiye'deki bu politik deyimlerin taşıdığı anlayışı, Bati Avrupa'ndaki karsılıklarla gereklidir. Buna birlikte analizi kolaylaştırarak ığın bu çeşitli deyimlerden yararlanmak bizim için gerekli olacaktır.

Benzer problemlerin bahis konusu edildiği ülkelere göre farklı olarak Türkiye, «Kemalizm» içerisinde bir takım sosyal ve politik ilkelelere sahiptir. Şimdiye kadar bu politik ilkelelere sahip olmak, Ataturk tarafından kurulan cumhuriyetin eiddi aurret te stadyumuna, fakat bunun yanında yeni bazı fikirlerin gelibilebilmesini temin etmektedir. Değişik partilerin segmentlerine ait bir analiz, bunlar arasında köklü ayrılıkların delili olamaz. Doğru olarak, partilerin belirli bir coğrafi bölünmesi söz olabilir. Örneğin, Karadeniz kayıları ile Bati Anadoluda A.P. nin, bazı doğu illerinde Y.T.P. nin ünitesi söylenebilir.

Bundan başka, bazı sosyal tabakaların partilerden biri ya da diğerinin tarihinde bulunduğu bir gerginlik. Fakat gene de acale bir genelleştirme yapmakta kaçın malıız. Bazi ağız grupları istisna edilirse, farklı ideolojiler arasındaki sınır çizgileri elan yarına kavuşturulmalıdır.

Teorik olarak, programında yazılı 6 Kemalist ilkenin beklişli safası ile, C.H.P., ideolojik partide yakını bir görünüş gösteriyor; fakat C.H.P. nin bizzat kendisi sırata bir görünüşünü kaybetmiştir.

İkinci Cumhuriyette, Türkiye ığın bir yenilik olan koaliyon teşkil zorunluluğu, İtalyada Birinci Dünya Savaşıdan önce görülen «Transformismo» eğilimini kuvvetlendirmektedir. İnfönlünün 2 koaliyonu da, bir hükümet doğrudan birleşen, fakat temelde birbirine tamamen zıt grupların «Transformismo - Telîfçilik» ine açık bir örnek veriyor.

Bu dört partinin -gündemi halde beraberliği, birinci cumhuriyette olduğu gibi, aynı çevrelerin ellerinde bulunuyor. Yenilik çok da ölçüde bir politik kadroya inhtâr ediyor. Birinci Cumhuriyette olan arasındaki esas fark, Menderes rejiminin yönetici sınıfının ekarte edilmiş bulunmasından ibaret gözüküyor. Buna yerini, Ekrem Ali can ve emekli subaylardan Rauf Görmüş pala ile, ikinci ve üçüncü derecede gelen politika adamları almış bulunuyor.

Restorasyon sevdası

İkinci Türkiye Cumhuriyetinin birinci parlamentosu, şimdiye kadar, reformcu bir yolda yürüyen daha çok restorasyon «İslam» ile bir gidiş kaydetmiştir: 1960 - 1961 yıllarının İhtilâli atılımlarından sonra, parlamentoda, muhafazakâr, hattâ kurulmuş düzene karşı reaksiyonlar söylemeyecek bir çalkınlık doğmuştur. Millet Meclisinde 450 milletvekili ile senatoda 150 üyesi hemen hem tamamen tıctır erbabi, toprak sahibleri ve intelligentsia'dan ibaret: Parlamento üyelerinin melek listesinde sadece iki kişi kayıtlıdır. Bugün inkâr edilemeyecek derecede önem taşıyan sosyal ve politik akımların hem partilerin kendi bünyelerinde hem de parlamentoda izah olanağıının bulunmadığı Türklerin pek çoğu bilmektedir. Bunun gibi, tükmen nüfus yapısı gözönüne alınrsa, politik yönetimini belirli bir yapıltıktan rahatsızlık çektiği olatumICKAL ETMENEMEK GEREKİRLER.

Türklerin yaşını yirmi yaşında az olup, ancak rüşt yaşlarında Menderes'in son yıllarını tamamlayıp yerdeki. Buna karşılık, bu kabinesinde toplanmış bakanların çoğu, Osmanlı İmparatorluğu çağına kadar varaklı bir çocukluk hatırlarına sahiptir. Bunun-

sonucu olarak da, siyaset partilerinin bugün kütü yapıları ile, Türkiye'deki belli başlı görüş akımlarını sadakatle aksettilip aksettiğimizde haklı olarak sorulabilir.

Demokrasi gerçekten inançın kimse, partilerle ülkenin gerçekleri arasında gittikçe büyülüüğünü gördükleri bogluğun eninde ille dila getiriyorlar.

Ordu, belirli sahalarдан gereken bu gün içine kendisini politika sahnesinden çekmiştir. Buna birlikte, sosyal akımların etkisi içinde, kendisine özel bir dikkat gösterilmesini gerektirecek şapta, politik hayatın önemli bir unsuru olarak parlamento nun yanında yerini muhafaza etmektedir. Ordu içindeki zinde fikirlerin değer lendirilmesi, sivil sektördeki kıyasla da hafta geciktir.

Türk ordusunun geleneği, milletin ölüm süz gelsigine yükselen Kemal Ataturk'ın kişiliğinde hayat bulmaktadır. Daha basit leştirerek söylemek gereklidir, devrimci bir görüş Türk ordusunun doğrudan vardır. Günümüzde Kemalist aydınların kullandıkları milletin zinde kuvvetleri formülünün en başında hiç şüphesiz ordu gelir. Ordu'nun gittikçe sosyal plan yönünde gelişen reformizmi (özellikle genç subaylarda daha net bir şekilde göze çarpmaktadır) ülkede ki genel bir eğilimi aksettirmiştir. Mayıs 1960 askeri İhtilâline bağlı sosyal istek ve görüşleri detayları ile birlikte bu sitünlarda göstermiştir. (M.B.K. nin Neo-Kemalizm - Orient dergisi yıl 1960 sayı 16).

Yeni bir Kemalizm anlayışının tasarlanan tablosu, içi çizgileri içinde, bugün dahi caaşılığını açıklamakla beraber, o gün den bu yana ortaya çıkan gelişim, tamamlayıcı bir açıklamayı gerektiriyor.

Cok genel görülebilir, bugün dahi denilebilir ki, ordunun ağırbaşlı, temel reformlar dan yana olan politik güçlerin tarafındandır. Fakat kelimenin politik anlam ile açıklamak gereklidir, daha önceden beri dahi ordunun mutlak bir görüş birliğindedir bulunduğunu söylememek. Kişi faktöründe çok sık bir şekilde bağlı olarak değişik görüşlerin içindəne getirdiği gruplaşmalar, ordunun politikaya katılmamasını kaçınılmaz sonucu olmuştur. Buna aracılık etmek istenilen ideolojik özellikler aramak hoş bir gayret olur.

14'ler

Tarafsız bir gözleyici olarak, aktif görevden çekilen ya da çektiğinden, fakat ordu nun hala görevli unsurları ile bağlantılı 14'ler devam ettiren iş askeri grubu içinde «Neo-Kemalism» in bugün dahi yapar halde bulunduğu söyleyebilir. Bu iş grubtan birincisi, 1960 Kasım ayında yabancı ülke lere gitmek üzere yurdunu terk etmek isteyen M.B.K. nin 14 üyesidir. İkinci, parlamentoya temelli senator olarak giren, işlerinden birinin ölümü ve Cemal Madan oğlu'nun gecilmesi ile sayılı 21 e inen M.B.K. üyeleridir. Üçüncü grub, 22 Şubat hareketine katılan ve 22 Şubat adını alanlardır. Bu iş aynı duruma, homojen bir grup görevlisi yoktur.

Buna birlikte, bir kelime ile işaret etmek gereklidir, söylemeyecek olan, bunların ortak bir kaderi paylaştığı bulunduğudur. Bu grupları, bir bütünü olarak, 27 Mayıs 1960 İhtilâlini hazırlayan ve bu teşebbüs az çok sosyal reform fikirlerine bağlayan ordunun aktif unsurlarının temsilcileri söylemeyecek olmak mümkin değildir. «Ondörtler Grubu» adını alan grub, halk oyunda özel bir yer tutmuştur. Sürgün süresi bu yıl Kasım ayında bitiyor. Buna birlikte, bunların sınıfları yurtları na dönmüş bulunuyorlar.

Ondörtlerle görülen MİLLİYET gazetesi yazıları müdürü Abdi İpekçi, bu eski komite üyelerinin fagit ya da sosyalist olarak ele alınıp alınmeyeceklerini sorusunu ortaya atmıştır. Kendisinin verdiği sonucu, bu soruya kat'lı bir cevap vermenin imkânsızlığı şeklinde idi. Ondörtler ve onların temsil etkileri akım, Türkmenin ekonomik gelişmesine ve ülkenin esastan modernizasyonuna elverişli şartların yaratılmasını temelde edecek temel reformların ön planda gerçekleşmesi isteğine bağlıdır. Buna birlikte, Menderes rejiminin devirmek yetinemeye, ülkeyi gerçek bir İhtilâle götüremek istiyor-

lardı. Bu İhtilâlin gerçeklegemesi konusunda ise hiçbir hazırlıkçı yoktu. Ne açık bir ideolojileri, ne de detaylı programları var. dt. Neo-Kemalist subaylara karşı sempatisi olan Abdi İpekçi 1961 yılı sonunda işte bu satırları yazmıştır.

Ondörtlerin örgütlənmis bir grup teşkil etmedikleri ve tanınmış bir şebe sahib olmadıkları husus, 1962 yılı Temmuz ayında Brüksel'de yaptıkları toplantı ile de ortaya konmuş oluyordu. Bu toplantı sonunda, ondörtler doktrinin gelecekte her biri tarafından bağımsız bir şekilde yayılmasına karar verildi. Bu doktrinin mahiyyeti nedir?

Ondörtler bildirilerinde çok ihtiyatlı davranışlarındır. İzleyicilerin çoğu, Brüksel'deki davranışları ile, gerçekte, ondörtlerin aralarında varolan anlaşmazlıklar gizlediklerine inanmaktadır. Hic yarışlığa düşmən, belli başlı iki skim içinde bir bölümünün varlığı söyleyebilir.

Biri, Bati Avrupadaki gibi, bir çeşit sol sosyalizm - socialisme de Gauche - gürültüsü taşıyor. Bu grupta herseyden önce, sırılık yıllarını Bati Avrupa ülkelerinde geçen ve demokratik sosyalizmin (örneğin Skandinavya) etkisinde kalan ondörtler grubu üyeleri teşkil ediyor.

Diğer eğilim daha çok, bazen İslâmik bir kalp taşıyan bir Türk nasyonal sosyalizmi şeklinde gelir. Burada, bazı Asya ülkelərində yapılan izlenimlerin etkilerini mümkün saymak gereklidir. Nehru Hindistanın, Israel kibbutzlarının kuvvetli etkileri söyleyebilir. Orijini Arap olan fikirler Türk'ü sevmemekle beraber, Nasır'ın «Arap Sosyalizm» in etkileri az da olsa in här edilenez.

Ondörtler öneği vesilesi ile tetkik ettiğimiz eğilimler, bugün ordunun aktivist gecirgeğini teşkil eden güçlerin yeter ölçüde sadık bir görünüşünü verebilecektir. Genç subaylar tarafından temsil edilen skim ları aşırılıkla itibar ederek küfürsemek belki kolaylık olacaktır. Fakat aslında, Türkiye Cumhuriyeti ordusunu ülkeye ve Anadolu halkına daima bağlı kalmış bir müesseste dir. Bu ordu, halkın şahsanlığı demek olan kurtuluş swagının atesleri içinde doğmuştur. Buna çok yaşı subaylar bir yana burakalar, eski Osmanlı ordusunu kadrolarından hiç bir eser kalmamıştır. Genç kugak su baylarından çoğu iyi hayat şartlarına sahip olmayan köylü çocuklarındır.

Politikacı ve aydınlarından birçoğunun kibûmsedikleri «primitive» Anadoluya, acaibin altında elde ettikleri kendi teşkil etkileri ile onlardan çok daha iyi tanımak ta, Türk köyünün ne olduğunu bilmektedirler.

Bu yüzünden ki, hâkî bir deyimle, ordu «Milletin sosyal suurusu» denilmektedir. O halde nüfus, M.B.K. nin reform planları, özellikle köyülerin sert tepkisi ile karşılaşmış ve gene ne iga yayaşmak istenilen bir «Anti-militarizm» geniş halk tabakalarında geliştirilmiştir. Çeşitli sükütləri olan bu olay, Kemalist Cumhuriyetin bile yüzeyden silinmediği köklü şekilde yerlesmiş bir gelişmeyi kudretine delil teşkil eder. Öyle bir gelenek ki, saf Türkçülük ve İslâmîlik korumamak adı altında, her türkî yenilik haftetlerine karşı gelmektedir. Bu konuya yeşil dönmek fırsatı bulacağınız.

Türk Sosyalizmi Üzerine Denemeler

Hilmi Özgen'in yeni eseri

Yakında çıkıyor

İstanbul'da Bozkurt Yayınevinden arayınız

YÖN - 10

Parlamento
ve ordut

Akia yakın olmamakla beraber, Mayıs 1960 İhtilâlinin Türk siyaset partilerinin ya da yenisini yaratacağı düşünlüeli lirdi. Gerçekten, 1961 yılı başında partilerin yeniden çağrıldıklarını izin verdiğiinde, çok sayıda parti kuruldu. Fakat bunlardan bir çoğu yapanı olsanızı bulamadı. Sonuç olarak, Ekim 1961 seçimlerine dört parti girebildi.

Kurulan ve seçime katılan bu partiler, Birinci Cumhuriyetin politik yapımı değil, tırmış olmadılar. «Değişiklik bozパーティーは、Cumhuriyet Halk Partisi (C.H.P.) ve Cumhuriyetçi Köylü Millî Partisi (C.K.M.P.) askeri rejim geçidi sırasında varlıklarını muhafaza ettiler.

Münfesih Demokrat Partinin mirası, yeni iki partide kaldı: «Adalet Partisi (A.P.) ve Yeni Türkiye Partisi (Y.T.P.).

Bu yüzden seçim çıkışması, eski anıtonizm'in büküm altındaki eski devlet başkanı İsmet İnönü'nün yönettiği C.H.P. ile hasımları arasında Men deresine muhalefet etmiş olmasına rağmen C.K.M.P. ni de saymak gereklidir. Vuku buldu. 15 Ekim 1961 seçim sonuçları, bağımsız iki kamp arasındaki güçlerin bağıntısının çok az bir değişiklikle uğradığını göstermek

200 Yıldır neden bocalıyoruz?

I. YÜZEYDEKİ DALGALANMALAR

Türkiyenin bugün karşılaştığı meseleler, Birinci Cihan Savaşından sonra kesin olarak gerçekleştirmeyi göze aldığı bir toplum ve uygarlık devriminin, tamamlanmamış olması yüzünden, ikinci Cihan Savaşında ve ondan sonra ortaya çıkan ve bu devrimin yürütülmesine karşı çevrilmiş bulunan hareketlerin yarattığı sonuçlardır. Şu halde, bugünkü meselelerin doğru bir tesisini yapmak, olumlu çareleri bulabilmek için bu devrimin gerçek niteliğini ve onu durdururan kuvvetlerin neler olduğunu anlamak gerektir.

Bu devrimin niteliğinin anlaşılması için bu devrimi daha öncelerden hazırlayan tarihî akışın gözden geçirilmesini faydalı buluyoruz, konuya tarihsel bir açıdan girişmekle gidişin ne olduğunu, bu gidişi köstekliyen engellerin neler olduğunu, bu engelleri kaldırma yolunda geçmiște yapılan çabaların neler olduğunu bunların nasıl devir devir az çok farklılarla tekrarlanıp durduğunu göreceğiz. Böyle az çok farklılarla tekrarlanmaları varsa, demek ki Türk Devriminin gelişmesini köstekliyen ve hattâ garip bir çelişme eseri olarak bu çelişme uğruna yapılan şeyleler ulusal varlık için zararlı bir hâle sokan bir takım belirli etkenler vardır.

Bunun için bu yazıların amacı, Türk evrinin ve zaman zaman yapıtları devrimlerin tarihini yazmak değil, bu gelişimin una meselesini yakalamak, bunun çözümlenmesi için yapılan teşebbüsleri yípratan veya tesirsiz, hattâ bazan zararlı bir hâle sokan şartları tespit etmektir. Bu yolda onyedinci genel hükümler ayrıntılara oit olaylarla desteklenen incelemelerimize dayanmaktadır.

N.B.

Yanlış teshisler

Türkler, Osmanlı İmparatorluğu döneminde siyasi egemenliğin kuvvetini on sekizinci yüzyılın başında devam ettirmişler, fakat bu yüzyılın başında bu kuvvet ilk önemli dış engellerle karşılaşmasına başlamıştır. Onsekizinci yüzyılın başında İmparatorluğun yalnız eski kudretini kaybetmemekle kalmadığı, aynı zamanda gerilemeye başladığını zamanın devlet adamları bile anıtsızlardı.

Onyedinci yüzyılda Osmanlı devlet sisteminin dünmanın geçirmekte olduğu büyük değişmenin tesiri altında bozulmaya, ashindakiden farklı şekillere gitmeye başladığı görülmüş bulunuyordu. En önemli değişiklik bu sistemin can damarı olan toprakın idare ediliş usullerinde olmuş, bunlara ilgili malî, idarî, sivil ve hatta ihmî örgütler başka başka, şekillerde gitmeye başlamıştı. O zaman bu değişiklikleri kaydeden yazıların hepsi aynı şeyle üzerinde duruyorlar: toprak rejimi ve ona dayanan devlet maliyesi, ordu hükümet ve idare, bilinç müesseseleri. Dikkate geçen nokta hiç birinin bu değişmenin veya onları deyişimle bozulmanın nedenlerini araştıramamalarıdır. Bunları araştırma yoluyla dönümsüzs olsalardı, bunları da ha derinden birtakım değişim şartları olduğunu, gördükleri bozulsun bu şartların sonucu olduğunu görebileceklerdi.

Onlar bu yola gitmeyişlerinin nedenini anlamak bizim için, yani toplumsal

nün feudal bir rejim altına gitmeye başlaması, tarımsal üretimin düşmesi, şehirlerde sanayinin daralması ile zenaat erbabı ve köylülerin müteşekkil halk çoğunluğun yokoluğuna düşmesi, devlet mali yesinin çökmesi, devlet idaresinin bozulması, Türk ekonomisinin dış ticaret muvazenesizliğinden ötürü şiddetli bir enflasyona düşmesi, ekonominin hemen her sektöründe sermaye birikiminin belirlili hızla artamaz olması, tersine bu ekonominin genel dengesinin daima aleyhte, aşağıya doğru kendini tüketme yoluna düşmesi idi.

Bu genel gidiş kendini isyanlarla, ihtilallerle, eşkiyalıklarla, kötü mali tedbirlerle, zararlı ticaret ve para siyasetleri gösteriyor ve bunların hepsi Türkiye'nin ekonomik anlamda gerileyen bir memleketciliğine sonucu olmuştur.

Eskiye dönüşüm

İmkânsızlığı

Bu gidiş hemen durduracak tesiri tedbirlerin alınması bazı iş şartlarında reformlar yapmak, Türkiye ile Avrupa arasındaki ticari ve siyasi ilişkilerde yeni bir yön vermek, imparatorluğun dayandığı din ve gaza zihniyeti yerine mercantilist ekonomik zihniyete uymak lâzımdı. Burada inceleyemeyecğimiz nedenerle bunların yapılması mümkün olmadı. Biraz önce dediğimiz gibi, reform fikri ancak zorla geriye döndürmek anlamına geliyordu. Bahâ ile mînâsabetler hâfâ fetih ve savas mînâsabeti şeklinde görülmeyecekti. Üçüncünein mînâkün ona yışında da hâlâ bugün bile elde edemeğimiz bir özellikin onların zamanında da bulunmadığını hatırlamak yetecek, kafalarımızda ekonomik zihniyetin yokluğu budur. Ortaçağ Hristiyan Avrupa'sında olduğu gibi, İslâm ve Osmanlı ortaçağında da ekonomik zihniyet «merdît» birseydi. Kafalarına hâkim olan din ve gaza idi. Devlet idaresine hâkim olanlar din adamları ile gaza adamları idi; yani ekonomik sınıfları köylü, işçi, tüccar, esnaflı degildi. Ortacağ düşünümlüsünde

böyle bir görüş yoktur. Devlet idare edenlerin böyle sınıflardan gehne kimse olmaması ideal olan bir seydi. Hem Hristiyanlık hem İslâmî dünyasında devletin başında Tanrı'nın gölgesi veya vekili bulunur; sınıflardan iğdi edilmiş sıvillerle askerler ve din adamları tarafından «esnafla» yani o zamanki anlayışla toplumsal sınıflar (reaya, zenaat ve tareci erbabı) idare edilirdi. Bu sınıflar bir takım mertebelemiş takabardi. Her binin yeri dünya düzéninde belli ve değişmezdi. Değişme dâlinâ bozulma alâmeti idi. Batı Avrupa'da meydana gelen devrimlerle toplumsal sınıflar belirlenince, kuvvetlenince, hürriyet kazanınca devleti yeni ekonomik yönlere doğru yönten idareler kurulmağa başlandı. O zaman böyle bir zihniyetle devlet idare etmek, bugünkü komünistlerin usulleri kadar korkunç ve aykırı sayılırdı. Ama bu zihniyet ve onun yaratığı olan idareler Avrupa'da kısa zamanda birçok yerde yerleştii. O kadar çabuk yerleştii ki, Bâni'da mercantilist devletlerin devri olan onyedinci yüzyılda Türklerle illâ deşâlarak yakından temasla gelen Batı Avrupalılar (bilhassa Fransızlar ve İngilizler) şarkî kafasının başka türlü isledigini hâkim ediyorlar; bizimkiler de Batılılar gibi ticaret hâsimin altında yatan mercantilist ekonomi siyasetini bilmeydikleri içen onu «kâfir» kafasının işi sanırlardı.

Eski devre döneminin artık imkânı olmadığı, aksine memleketin hem ekonomi hem siyaset bakımından gökmeyeceği haline getiği anlaşıldığı sırada yani on sekizinci yüzyılın başında yeni bir fikir zar-zor, belli-belirsiz doğmaya başladı: Avrupa dünyasında yeni bir uygarlığın doğmaka olduğu söylüyor; buna uymak gereği, yapılacak islahatın yanı reformların buna uyması sorumluluğu kabul ediliyor.

Buyle bir fikir belli-belirsiz doğmuyor, olmakla beraber, kabul edilmesi ve heiç uygulanması kolay olmuyor. O zaman adamlarının bunu - kavramada ve uygulamada gösterdikleri sallanmaları, uyu-

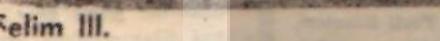
hayatta değişmenin normal bir tarih olduğunu kabul eden kimse için biraz güclü. Bunların «aslından ayrılmamak» nedenlerini aramamaları o zamanki düşünümlüs hayatı duran, değişmeyen, değişmemesi gereken bir düzen saymalarından ileri geliyordu. Ortaçağ düşünümlüsünün temeli budur. Ona göre, var olan düzen (nizam-i âlem) Tanrı'nın takdir ettiği bir düzendir; ideal olan odur. Gene bu düşünümlüs sonucu olarak bu yazıları Türk - İslâm topluluğunu, devletin yüz yüze geldiği Avrupa dünyasındaki şartlarda olagelmeye olan değişikliklerin ekisi alanında olduğunu söylememişlerdir.

Bu düşünümlerin gözlemlerine dayanarak o zaman ileri sürülmüş tedbirler ve ni bir dünmanın doğusunun zorlaştığı fikirlerin eseri olmaktan ziyade sadece geneliksel sistem bozulduğunu görmesken ileri gelen fikirlerin eseri olduğu içindir, bu tedbirler hep işleri eski İlâkî şekillerine çevirmeke düşüncesi etrafında birleşiyordu. Onyedinci yüzyılda bozulsun sebeplerini ve çarelerini araştıran yazıları hep bu noktada birlesirler.

Fakat bu görülecek dayanarak onyedinci yüzyılda yapılan teşebbüslerin hiçbirini başarılı olamadı. Sistemin temelleri olaç müesseselerin eski hâline gelmediği görüldü. Bu görüşe uygun Murat IV'ün kank terör rejimi bile para etmedi. Eski sistemi geri getirmek söyle dursun, ona zit gelişmeler durmadan devam etti. Bunların en önemlisi Osmanlı toprak rejimi yerine derebeyleşmeye doğru bir akımın başlaması, o zaman reaya denen köylü

Murat IV.
Terörle tarih durdurulamaz

Selim III.

Değişmek lâzım, ama nasıl...

...maya kalkınca da işledikleri hatuları nüfus mazur görmemek elden gelmiyor. İtalyan iki yüzülden fazla zaman geçtiği halde bugün bile devlet adamları hâlâ bu fikrin yanı modern toplum ve ekonomi dikenine geçişin tarihsel bir zorunluk olduğunu bütün ayrıntılarını ve sonucunu açıkça kavramış değillerdir. Buların hiç de gitse de yapıda gerektirdiği ushîca reformların yanı o zamanki de nimle İslahatın ne olduğu, bunlara nereye başlayacağı içinde bir karara varmak on tam yüz yıl geçti. Çünkü modern

daha batıya doğru denizasına bir kişiye yani Amerika kılâşına, diğer taraftan da Avrupanın doğusuna ve Türkîyenin tepeyanında bulunan Rusya'ya yayılmağa başlamıştı. Batı uygarlığının bir yanından Amerika, öte yandan Doğu Avrupaya ve Rusya'ya doğru genişlemesi Osmanlı İmparatorluğunun cöküşünü zaruri bir hale getirecekti; çünkü bu imparatorluk hâlâ ortaç uygarlığı içinde ve yeni uygarlığın burnumun dibinde bulunuyordu.

Lâle devrinin sultân siyaseti imparatorluk zihniyetinde bir değişim olduğumun

Hazırıksız olarak ve dış baskıların altında girişilen reform hareketleri, halkın kütelerinin durumunu iyileştireceğine kötüleştirmiştir. Bu yüzden de halkın küteleri arasında devrim veya reform teşebbüslerine karşı güvensizlik, hatta nefret ulyanmıştır. Bu durum bir çok hallerde irtica hareketlerine, hatta geri tepici ayaklanmalarla yol açmış, bu da gericilerin köklerini biraz daha derinlere salmalarına yaramıştır. Yani Türk evrimi, kuşaktan kuşuga kangallaşan bir fasit dâire içine airmıştır

...garih yönünde değişme zorunluğu fikri doğduğu halde, onsekizinci yüzyılda da hâlâ eski müesseselerin dönmeye fikri kalarda yaşıyordu. Ancak ondokuzuncu yüzyıl ilk şeyre geçtikten sonra da devrimsel hareketlerle bazı eski müesseseler bırakılmış ve yeni müesseseler konması usulü başlıdı. Yukarıda sözünü ettigimiz imparatorluk zihniyetinden dolayı devlet adamları daha ziyade harplerdeki yenilikleri önleme işine gözlerini çevirmiştler.

Yeniliğin anlaşılmaması....

Fakat Türkîyenin asıl meselesi harplerde yenilmek meselesi değildi. Askeri veya siyasi yenilik gibi şeyler nedenler olmakta çok bir takım nedenlerin sonucudur. Avrupada yeni bir uygarlık doğmuştur. Bu uygarlık yeni ekonomik ve teknolojik temellere dayanıyordu. Batı Avrupa ortaç uygarlığından bir yenisine geçiyordu. Türkîyede bunun sezimeye neden olduğu Lâle Devrinde bu uygarlık Batı Avrupa çevresini aşma, bir tarafta

Mahmut II.

Japonyadan önce
başladık, ama...

Bir siyasi toplumda değişme, o toplumun ekonomik hayatında önemli yerî olan sınıfların ve genel olarak halk yılınlarım istemesi, itmesi ve yürütmesi hâline gelmedikçe o değişme toplumu daha iyî değil belki daha kötüye götürür. Değişmeyi zorakı, israfî ve satıcı bir şekilde sokar. Türk tarihinde modern reform fikrinin doğusunu zamanından itibaren Türkîyede durum böyle olmuştur. Bugünkü gelişmemiş memleketlerin gelişme tipi de buiptendir. Bu durum, gelişme ve kalkınma meselelerini daha da nazik hâle getirir.

Türkîyenin kalkınma dâvâsının çözümlenmesinin, gelişmesi başta tipten olmuş olan bugünkü ilerlemiş Batı memleketlerinin ölçü ve usullerini kopya etmeye mümkün olamayışının sebebi de budur.

Türkîyede yeni bir ekonomik gürümün temsilcisi olan yeni bir toplumsal sınıf doğmadığını düşünürsek, yukarıda sözünlü ettiğimiz dâvânin ekonomik de şîme olduğu fikri az-ek çok kavramış olanda neden başvurdukları tedbirlerde yanıldıklarını anlamak kolaylaşır.

Yeni ekonomik zihniyeti doğru olarak kavramalarına tarihe imkân olmayan devlet adamlarının dâstığı başlica hatâ toplumun ekonomik mekanizmalarını yeni yola sokmadan bazı tedbirlerin hükümet emirleri ile gerçekleşecek şeyler olduğunu sanmaları idi. Yeni uygarlığa uyacak İslahat topum yapısı değişmeden gidiilebilecek bir idare ve tedbir işi sahipliğindeydi. On yedinci yüzyılda Osmanlı toprak reşîmî tamâmîyle çökmiş, tarîmsal üretim düşmüştü, dış ticaret tamâmîyle Batı deniz ticaret şirketlerinin tekeli altına girmiştir, ticaret muvâzelerinin aleyhe dönüşü yüzünden memleket arzık kesin olarak han madde sağlama zaman hâline gelmiş, bu yüzden zaten onaltıncı yüzyıl sonu dünya fiyat devrininden ve yaratıldığı mali buhranından sonra sarsılmış olan Türk maliyesi altına girmiştir. Varlığı oluk gibi dışarıya akışına başlamış, bütün bunların tesiri ile devlet, esnaf ve köylü ekonomik anlamda büyük darbeler yemiş bir hâldedir. Öyle iken ekonomik reform üzerine şîmîlik hic bir fikir doğmamıştır. Tarih kaynaklarında sadece aklâ gelen bazı tedbirlerden başka bir seye rastlanmaz. Mustafa III zamanında olduğu gibi bazı sıkı tedbirlerle mağânenin düzeltildiği oluyordu, ama gene zaman olduğu gibi Rusya'ya girişilen üzün bir harp herseyi silip silipur, men-

leket ve hazine eskisinden harap hâle gelirdi. Selim III zamanında ilk defa olarak görülen «şahsi teşebbüs» yolu ile ekonomik kalkınma tedbirleri de başka sebeplerle iflas etti. Mahmut II zamanında yapılan reformlardan sonra ancak 1840 yılında devlet eli ile ekonomik kalkınma siyaseti düşülmüştü. Gerek tarım, gerek endüstri alanında devlet eli ile teşebbüsler geçildi. Fakat, ilerde dokunacağımız nedenler yüzünden, her iki alandaki teşebbüsler de Türk toplumunda ve ekonomisinde temelli bir değişim yapamadan iflas etti. Bu iflas Türk ekonomisine çok pahala maloldu. Özeli ve kamu teşebbüsleri ile modern ekonomiye katılmaya çalışmanın birinci «round» zaman kaybedildi.

Demek ki eski müesseseleri İslah etme, Batı'da başlayan yeni ekonomik ve teknolojik devrimi benimseme ve taklit etme hareketi şimdî sözü getireceğimiz bir takım köstekleyici etkenlerin tesirinden kurtulamamıştı. Bu köstekleyici engeller olmasaydı daha başlangıçtan bir çok Batı dişi uluslararası önce bu hareketi başlatmış olan Türkîyede başarılı doğru adımlar atulabilirdi. Yani başarısızlıklar, bunları gören o zamanki Batılı'ların sağlığı gibi Türkîm doğal ekonomik kabiliyetlerinden değildi. Türkîyeden çok sonra aynı yola düşen mesela Japonya gibi Asyah bir ulus modern ekonomiyi benimsiyip uygulamanın mümkün olduğunu göstermiştir.

Başarısızlıkların

Üç nedeni

Türkîyede gürültmek istenen gelişmeyi çelmeleyen başlica üç olay boyuna işin içine karıştı ve yukarıda söyledğimiz başarısızlıklar sonuçlandırdı. Bu üç olay bugline kadar peşimizi bırakmadır; zamanımızda da gene onlara karşılaşıyoruz; ve bizi asıl ilgilendiren de budur. Onun içün bunların neler olduğu tizerine biraz eğilmemiz gereklidir.

Bunların birincisi, memleket içinde gerici kuvvetlerin değişimeye karşı savaşıdır. Bu gerici kuvvetler çok kere ilerici kuvvetlerden üstün gelmiştir. İllerde tartışacağımız nedenlerle, ilerici kuvvetler köksiz, gerici kuvvetler ise toplumun dibine kadar kök salmış durundadır. Bu kökler, ilerde göreceğimiz gibi, hâlâ tamamıyla sökülmemiştir; bazıları hâlâ üzerinde duruyor. İkincisi, Batı'dan alınan fikirlerle kendini İslah etme işine giriştiği zamanlar Türkîyenin kendini Batı dünyasında olup giden çekismelerin içinde bulması, bunlardan kaçınmacaına onlara bulaştığı için Batı devletlerinin politik ve ekonomik peki haline gelmesi ve hiçbir programı sürekli olarak uygulaya mamasıdır. Üçüncüsü, reform teşebbüslerine bir çekişmelerin Türkîyeye yönelik olduğu zamanlarda hazırlıksız olarak kalkışması yüzünden dış baskıların karışması ile yapılan işlerin halkın kütelerinin durumunu iyileştireceğine kötüleşmesidir. Bu yüzden de halkın küteleri arasında devrim veya reform teşebbüslerine karşı güvensizlik hattâ nefret yaratılmıştır. Bu durum, birçok hallerde irticâ hareketlerine, hattâ geri-tepici ayaklanmalarla yol açmış; bu da gericilerin köklerini biraz daha derinlere salmalarına yaranmıştır. Yani Türk evrimi kuşaktan kuşaga kangallaşan bir «fasit dâire» içine girmiştir.

Daha başka bir deyimle, (a) Osmanlı İmparatorluğunun iç yapısından, (b) modernleşme hareketine giriştigi zamanlarda dünya politikasındaki şartlarından, (c) İslahat veya reform işini yürütecek letin yetersizliklerinden ileri gelen üç olay yani gericilik, emperyalizm ve ekonomik yokullaşma Türk toplumsal değişimini ve evrimini dâima baltalamış, onun ileri doğru gelişme olmaya bir çökme ve devamlı gerileme olmasına sebep olmuştur. İllerde doğru değişim engelleyen, bu yolda yapılmış çabalardan faydalı olmak yerine tesrisiz ve hattâ bazan zararlı şekilde soğan bu etkenleri, bugünkü reform meselelerini daha iyi kavramak için, tarih açısından biraz daha yakından tanımağa çalışacağiz. Çünkü bu engellerin üçü de hâlâ ortadan kalkmayı.

Gelecek yaz
Gericilik ve Bağı
efendilerimiz...

GÜNEY KORE

Askerler,
parti
kuruyor

ihtilâlci generalin ardından duran Güney Korenin kudretli albayı Kim Chong Pil, başında bulunduğu Millî Emniyet Teşkilâtından ayrıldı. Şimdi bir siyasi parti kuracak ve seçimlere katılacak.

Türkiyedeki ihtilâl gelişmeleri ile birçok benzerlikler gösteren, zaman zaman önde zaman zaman da geride kalan Güney Kore ihtilâl hareketi şimdi askeri idareden silâh idareye geçen Türkîyedeki ihtilâlcilerin tutumlarına benzeren yen bir taktik hareket ediyorlar.

Syngman Rhee'nin iktidardan uzaklaştırılmışının, bir kusur politi kacıları idam edilmesinin, bir kusurun siyasi hayatı girmelerinin önlenmesinin, muhalefetin partisinin iktidarı almasının Güney Kore'nin bozuk bünyesi içerisinde «hiçbir» şey değiştirmeden önceki yenibr darbe ile iktidara bir kere «ha» el koyan ve bünye bozukluklarını yok etmek ve gereken reformları gerçekleştirmek için «bir süre» iktidarda kalacaklarını ilan eden askerler şimdi vadetikleri serbest seçimlerle, iktidarı sivillere devretmeye hazırlanıyorlar.

Geçen yılın sonunda askeri junta, siyasi faaliyeti yasaklayan kanunu yürürlükten kaldırıldı. Yeni bir kanun ile siyasi partilerin faaliyet şartlarını tesbit etti. Bir andan eski bozuklukları tekrar bûn yeyi sarmaması için, temel prensipler kondu, diğer yandan da küçük partilerin parlamento içerisindeki kümeli teşkilini güçlendirici rol oynamalarını önlemek maksadıyla 120 seçim bölgelerinden 40'ında tüm teşkilâtları olmayan siyasi partilerin seçime katılmaları yasaklandı. Siyasi hayatı 5 yıl müddetle güvenleri yasaklanmış 3.033 politikaçıdan 171'i affildi. O günden bu yana eski cumhurbaşkanlarından Yun Posun eski fakat gerefelerini muhafaza edebilmis politikacılardır. Esas teşebbüs yolu ise, çok yavaş gecikmekteydi.

A.P. AJANSI BİLDİRİYOR:

Hür Afrika'da büütün ümitler Sosyalizme başlanmıştır

Büyük Afrikâna büyük karâda Senegal ile başın sözü dini sosyalizmdir. Bura sîrî su tarifi yapılı: «Senagâde bir da hemen herkes, su toplumculuk duygusu vardır, Afrika veya bu şekilde, sosyalizmi över rika sosyalizmi budur.»

Dakar'da özel bir Amerikan politikacısı, kendilerini Afrika petrol kumpânyasında çalışan bir rika sosyalisti, bilimsel sosyalist Ginell ile «Afrika sosyalizmi, bûn halâkların ve reklamlar kârdeşliği demektir. Bunun sanayileri Amerika politikacısı annejlik mülâlîstirme ilgisi yoktur.» dedi.

Şekâ Afrikâda, kapitalist düğünçeyi savununlar pek azdır. Bütün kât'îye içine alan bir gezi de yapılan târişmalâr, sosyalizme kazandıran sebeplerin sunular olduğunu ortaya koydu:

1 — Yeni Afrika memleketleri zayıf ve fakirdirler. Gelişme ve sanayileşmeyi şiddetle istemektedirler. Bu ilkelere çağdaş uygulama kabucak erişmek işin bir teşit devlet müdahalesinin zaruri olduğunu anlatmaktadır. Özel teşebbüs yolu ise, çok yavaş gecikmekteydi.

2 — Afrika liderlerinin çoğu, ileri sosyal mevzuata sahip Avrupa memleketlerinde eğitim görmiştirler.

3 — Afrika kabilelerinin çoğunluğunda, özel terebbüs çok az yer tutar. Camianın toprakına, ekseri halde, bir bütün olarak kabile sahiptir. Ferdi toprak mülkiyeti yoktur. Bu sebeple, Afrikâda liderler, memleketlerinin gerçeklerine sosyalizmin uygunlığından emânilâr.

Toplumculuk duygusu

Afrika sosyalizmi nedir? Da

kartları iptal edilmiş...

İktidarı ele aldıklarından iki sene sonra «gürültülü» politikacılardan tehditlerini ve tehlikelerini önlâyecik tedbirleri almış oldukları inanç, bu ortam içerisinde de yeni seçimlere gidiyorlar. Bu kadar, Koreye yeni bir yön vermeye yeteceğ mi? Sanayiyoruz, Zira, alman tedbirler, satırta kahyor ve tepeden inme bir hüviyet taşıyor. Kütlelerin az çok uyandığı Yirminci Yüzyılda ise, tepeden itme tedbirlerle, kökü değişiklikler yapmak mümkün değil.

MEKSİKA

Çiftçiler, Amerikalılara ait toprakları ele geçirerek 5 yıllık kalkınma planı hazırlanmış, Güney Koredeki Amerikan askerlerinin tatillerini Japonyada geçirip para larını orada harcamalarını önlemek için özel eğlence sitesi yaptırılmış, ıgisizlik yüksek, iş sahibi dar olduğundan fuhuş son derece sert tedbir ve cezalarla kayıtlanan düzen yarışmaları, bunların yanında ilkenin kalkınmasını sunurlayıcı ve tâyâs ad dedilerek yılbaşı eğlenceleri, tebrik

inici Dünya Savaşından önce başlayan ve bir tür hî gerçek hedefine ulaşmayan toprak dağıtımındaki aksaklıklar protesto etmek ve bu yolda mücadele etmek için Meksika'da yeni bir çiftçi teşekkülü kuruldu.

Meksika'nın eski başkanları general Lazaro Cardenas «Bir lejik Amerikâya ve Meksika'nın

söylüyorlar. Bu, kimseler, siyasi muhalefetin mevcut bulunmayı söyle izah ediyorlar:

1 — Tek parti devletlerinde dahi, partiler belli bir görüslü paylaştırmak bir grup tarafından idare edilen monistik teşekküler doğacaktır. Aksine, bunlar koalisyon partileridir. Bağımsızlıkta önce birbirleriyle mücadele eden gruplar, tek bir partide toplanır.

2 — Afrika ülkeleri, memleket içi çalışmak yerine, tenkîte vakıt geçirerek çok sayıda bilgi li insana sahip değildir.

3 — Kahilelerden bir millet yapabilmek için, tek bir millî parti lüzmudur. Birlik olma yine de partiler, memleketi bâlerek, kabile ve bölge partileri haline getirme temayınlidirler.

4 — Memleketi sömürgeçlikten çıkarıp, bağımsızlığa kavuşan parti o kadar büyük bir eziyete sahiptir ki, onun karşılıkta da hiç bir parti barnamez. O partiyi muhalefet etmeye, Afrikâda lâzım çığrı, votanperverane bir davranıştır.

5 — Tek parti demokrasiyi kaldırır. Halk parti içinde de demokrasi sahiptir. Parti liderleri, halka danışmadan iş yapmazlar. Bu, kabile Afrikâna miras kalan bir gelenekdir.

Kabahat sömürgecilikte

Afrikâna hiç bir yerinde, Küba, Haiti ve Dominik Cumhuriyeti gibi bir polis devletine rastlanamaz. Bâsunula beraber, gerçek sekil, gerek muhteva hâkiminden, demokrasi Afrikâda kuvvetli doğrudır. Sömürgecilik de bu durumun suçlusudur.

Zora sömürge sistemi, hiç bir zaman demokratik olamadı. Nihâl Kudret ve sornonluk, daima sömürgeci devletin elinde kaldı. Bu yüzden, Afrika bugün, Batı de mokrasiasının yesserebileceği, gelecekler ve şartlara sahip değildir. Eğer demokrasi geleceğse, bu, Afrikâya has özel bir demokrasi olacaktır. Ve bu demokrasinin gelişimi, Afrikâ liderlerinin kalkınma savaşını kazanacakları güne kadar geri kalabilir.

pactıklarını gaşırınlâr. Harekete geçip toprakları çiftçileri yâbanlarla sit araziden çâktemak için, merkezden emir bekliyorlar.

Meksika da skandal içerisinde bulunan ülkelere biri, İktisaden gari hâlmâhârî râhatâzâhî işeri içinde, gericilerle ilerîciler çekişiyor. Cezayir Kurtuluş hareketini düzenleyen Millî Kurtuluş Cephesi benzeri bir teşkilat —Millî Kurtuluş Hareketi— siyasi faaliyet gö-

teriyor. Eski başkan general Lazaro Cardenas'ın oğlu teşkilatın lideri arasında 25 sene önce Meksika'nın kurtuluşunu, ilerlemesini, kâl kâmasını, bir takım temel reformlarda bulanık ve bunun için gerekli ilk adımları atmış olanlar, şimdî o günden bu yana politika sahnesinde ilk planı legal etmiş olan gericilere karşı mücadele ediyorlar.

PERU

Geç kalan
reform

Güney Amerikanın 11 mil yonluk ülkesi Peru, yeni yıla toplumsal huzursuzluğun içinde girdi. Huzursuzluk geçen yılın son ayında maden bölgeleri olan Oroya'daki bakır ve çinko madenlerinde ve tesislerindeki işçilerin zam isteğiyle başladı, bu isteğin kabul edilmesi üzerine 15 bin işçi ayaklanarak kısa zamanda şehri ele geçirmişlerdi. Polis ve ordu, uzun süren çarpmaların sonunda duruma hâkim ola bilmişti. Fakat buna rağmen Peru'da huzursuzluk dinmemiş, maden işçilerinin ayaklanması Arequipa'daki bir genel grevi, Ica Üniversitesi öğrencilerinin grevi, Amzon bölgesinde çeteçilik... gibi olaylar birbirini izlemiştir. Bütin bunlar, geçen Temmuz ayında kansız bir darbeye Başkan Prado'yu devirek iktidarı ele geçiren askeri cuntanın, Peru'nun şiddetle ödemeli ni çektiği toplumsal reformları yine de getirememesinin, iktisadi hayatı gün geçtikçe kötüleşmesinin sonucuydu.

Kısa zamanda bütün memleketi saran bu huzursuzluk havası askeri cuntayı, reform hareketlerine girişeceğini dört bölgede anayasâ haklarının ortadan kaldırılması gibi bir şiddet tedbirleri alınması yöneltmiştir. Fakat bu tedbirler, huzursuzluğun ölemek söyle dursun bunun artmasına yol açtı. Nitikim yeni yılın ilk günlerinde Cuzco bölgesinde köylülerle polisler arasında çatışmalar oldu, bâlkışlar, doktorlar, gerek kamu işçileri grevi birbirini izledi. Kuzey Peru'daki Chiclayo'daki gerek fabrikası işçileri ile polis arasında meydana gelen çarpmaların bazı kimselerin ölümesi dumru büsbütün ağırlaştırmış. Askeri cuntanın başkanı General Ricardo Pérez, bu durum karşısında bütün Peru'da anayasâ haklarının kaldırıldığını ilan etti ve âdet olduğunu içere toplumsal huzursuzluğun, «âğrı unsurlar» in marifeti olduğunu ileri sürdü. Peru'da en kuvvetli muhalefet örgütü olan «Millî Kurtuluş Cephesi»nin mensupları birer birer tevkif edildi. «Millî Kurtuluş Cephesi»nın başkanlarından emekli General Cesar

Peru'yu yöneten cuntanın başlar
Geç kalan reform meydipleri

Özel sektör kuzuları

Uludağ'da bir bakara partisi... Kimi sos yete gülli, kimi «enflasyon sanayicisi»...

Bakaraçılardan birinin önündeki işle rin tütü 550 bin lira (Yalnız beşyüzelli bin Türk Lirasıdır)...

Bırakın bakaranın yasaklısı... Kimin cebinden bu beşyüzbinler, hiç düşündü mü?

Bu bakaraçılardan bakara partisi değil de, bir siyaset partisi kurduklarını düşünün!..

Gidin'in vatan kurtaran aslanları!..

Gidin'in özel sektör kuzuları!..

Bakara hürriyetinin bulunduğu ülkede fikir hürriyeti ne demek!..

Profffft!..

Ah Fuat Başgil'in yazılarını, Tedbirler Kanunu gereğince, inceleyip rapor verecek birlikte bulunamıyor!..

— O bizim hocamız, biz bakamusyu!

— O bizim seyimiz, biz inceleyemeyiz!

Eee, sindi ne olaçak?

Hütt... İthal ederiz, olur biter. Bizim burunkislerimizi de sanat ve bilim yaza larının incelenmesinde kullanırız, Hani, biz de burunki çok ya...

Profffft, profffft, profffft!..

Kör ebe

Sosyalist Kültür Derneği —SKD— kurucları arasında CHP'li milletvekillерinin bulunduğu, bazı CHP'li milletvekillерini telâşa düşündürdü. Örneğin, Erzincan milletvekili Zeynel Gündoğdu, CHP Grupuna verdiği öneride söyle diyor:

— Hükümetin, gerekse partimizin icrası ve fikriyatını eskiye umumiye karşısında şüphe altında bulundurmaya matuf bir gönürlü kuralım böyle bir teşkilat...»

Ve ardından da söyle diyor:

— Yerimizi ve yörüümüzü bilmek istiyorum!..

CHP Grupu cevabını hazırladı: meslek naaklısı ve Kasım Gülekçi, yönü nü bulamayan Gündoğdu'ya biz hemen cevap verelim:

— Kör ebe, sesime gel!

Politika - Toto

Başbakan İnönü, Ankara Hukuk Fakültesinde yaptığı «Çkar Yols» konuşmasında özetle söyle diyor:

— Biz soleculuk değil, zorba soleculuk la münadele edeceğiz.

Tavsi gazetesi diyor ki:

— İnönü dedi ki, «Devlet zoru her şeyi halletmez».

Yeni İstanbul cerdesi diyor ki:

— Başbakan nihayet komünizm tehlike sini gördü;

Gökhan Evliyaoglu beginiz diyor ki:

— Kalkınma Plâni solcu görülece haziranmıştır. Kafataslarından şüphesi olanların seslerini iştıyorum...

Feyzioğlu da diyor ki:

— Plâni Meclis onayladı. Öyleyse Meç

lisi mahküm etmek lâzım...

Ve gene Gökhân beginiz diyor ki:

— Soleculum hudutları böyle —yani, İnönü'nün çıldığ gibi— çırılırse, soleculara fırsat verilmiş olunur

Ve kafataslarında kumzüş düşü gören Gökhân beginiz 13 tutturarak Politika —Toto'yu kazanıyor.

Dan, dan, daaaan!..

New York Herald Tribune bizim için —Sehname ayarında— bir övgü yazmış. Aşağıda okuyaçağınız sadımları o övgüden aktarıyorum:

«Bâbî konusu makale bugün Batı memleketlerinin hiç birinde en ufak bir olaya dahi sebebiyet vermez. (Galiba bizi Bâbî saiyor:) İngiltere bunda 100 yıl önce Charles Dickens'in sosyal adaletsizlik savastığı, Karl Marx'ın British Museum'da eserlerini hazırladığı sırada da bu radikal makaleler kaleme almabilirdi. Aneşk Avrupadan en az (Ültimas var, dikkat!) 100 yıl geri kalan Türkiyede 1848'de yâymânan Komünist Manifestosunu bâbî henüz türkçe olarak okunmamış olduğunu hatırlan çikarmamak gerekir, (...) Türkiye, Avrupalı 50 yıl önce (Galiba, hesap bilmiyor!) geçirdiği tecrübe yi geçirmektedir. Gazeteciler hapsedilmektedir.»

Efendim, hani bîzde gazeteciler, sanatçilar, yazarlar, çizerler, düşünürler tevkif edinmeye başlıyor ya... Hani, bileklerine beşaret kemeri gibi demokrasi kelepçeleri vuruyor ya... New York Herald Tribune de mek istiyor ki... Yâyl...

Su sırada yapılacak iş nedir, bîz misiniz? Memleketteki bütün dâvulları seferber etmek!

— Bize demokrasi Bâbâdan... Dan, dan, dan, dan, daaaan!..

— Biz vazgeçmeyez Anayasa'dan... Dan, dan, dan, dan, daaaan!

— Adalet, nhuvvet, müsâyat... Bize kâdî babâdan... Dan, dan, dan, dan, daaaan!..

— Yaradan, hey yaradan! Dan, dan, dan...

— Sen haber ver parada! Dan, dan, dan, dan, daaaan!..

— Akıl eksik ardan! Dan, dan, dan...

Dini dini dan...

Cenderme

Çocuk altını kirletir, anasından papara yi yedi mi, «Ben yapmadım, nimem yaptı» der.

Su bizim «İlgili»ler bîbâhi ömür kişiler! Koçero yakalânmaz,

— Efendim, jandarmannı ihmali...

Akşemsettinoglu kaçar,

— Efendim, bütün suç jandarmada...

Fikir suçulularına kelepçe vurulur.

— Efendim, çok müteessîrim... Bütün suç jandarmada, Vâllâh ben söylemedim, kelepçeli jandarma takımı.

Hani, su jandarmâk meslek olsa yüz regim yammyıacak Ama, hepsi de memleket oğlu bu jandarmaları... Yârm hizmetleri ni bitirip, köylerine, kasabalarına donecek

Necran'ın Musır uşakları tarafından bombardanlığı haberini almıştır. Fakat bu bombardıman da, Yemen'in tilâlindeki sonlu bozulan istikrarı sağlamak için geçen aynı sonlarında varlığındaki anlaşılmaya Suudi Arabistan'ın uyumasının bir sonucudur. Gerçekten, Suudi Arabistan ve Ordûn, Amerikanın baskusuna rağmen, Yemen topraklarında harekatına devam eden Devrik İmam El-Bedr'e yardım etmemiştir. Misir-Yemen de, tecavüzi hareket üzerinde basra ekâcları yolundaki ihtarlarına uy-

gun olarak Necran'ı bombalamışlardır.

Birleşik Amerikanın, Suudi Arabistanı eğlîça desteklemek kârza

ri maneviye hîg bir şekilde gözüm yaracaktır. Zaten Birleşik Amerika, son derece tefakkî bir durumda bulunan bu bölgelerde ülkelerden hiçbirini memnun edememiştir.

Suudi Arapistan ve Ordûn, Birleşik Amerikan Mareşal Sâlih reji

nîmi tanımından sıkayetlidirler. Hattâ Ordûn'lu küçük kralı. Birleşik Amerikayı yolda Sovyetler Birliği ile yarış etmekle soğan

daracak kadar ileri varmıştır. Yemen, Birleşik Amerikan kendisi

ni «şart» olarak tanımışından şâkayetlidir. Misir, Birleşik Amerika

ni Suudi Arapistan'a hava ve deniz birlikleri gönderme kararından büyük bir hoşnuttuluk duymıştır.

Emir Faysal'ın Amerikanın hâ

mayesini istemesi, Amerikanın da bu isteği hemen kabul etmesi, öte

yandan Arap ülkelerinin hemen hepsinde hoşnuttuluk ve endişe uyandırmıştır. Her halde, Amerika

nın erzâdâdakî ihtarlarına uy-

ter. Suç torbasına döndürülen bu çocukların bu konuda ne düşünüyorlar, doğrusu merak ediyorum?

Kuklacibaşı

Kayseri Cezaevinde istirahet buyurmaktan olan Celâl Bayar, kesin direktif vermiş:

— Komünizm tehlîkesinin önlenmesi lâzımdır. Bu, bir! Af konusuya siz uğraşmayın, başkaları uğrişsin. Bu, iki!..

Bu direktif kim verilmiş?

A.P. Genel Başkanı Gümüşpala'yı..

Sağlamerler, Benkler, Aıklıklar, Timuçinler anaları, bâbîleriyle görüşürlmezken, vatana ihanet suçundan mahküm Celâl Bayar, günâşâ basın toplantısı yapar, iki kynîm politikacılara sohbetlerde bulunur, selâm alıp direktif satar.

— Yoksa devir döndü, âhir zaman mı?.. demis şair...

Görün, bâbun, iper kimin elinde!

Millî Eğitim dalgamız

— Liseler dört yıla, mars mars!

— Liseler üç yıla, geriye dön, mars mars!

— İlkokullar sekiz yıla, mars mars!

— İlkokullar beş yıla, geriye dön, mars mars!

— Liseyi bitirenler yedek subaya, mars mars!

— Liseyi bitirenler geriye dön, er meydanına, mars mars!

— Kızlar ayrı, erkekler yarı okuyacak, mars mars!

— Olmadı, dön geriye, mars mars!

— Köy enstitüler açılsın, mars mars!

— Kızlara spor gösterileri yasak, mars mars!

— Olmadı, geriye dön, mars mars!

Hani, sâsiyeyim diye kendini kötü vitrinlere döndüren kadınlar vardır, üs tellik, saatlere aynanın karşısına beklerler, işte bizim millî eğitim dâvamız da bunu benziliyor.

Tatlı yalan

Zafer gazetesini yazıyor: «Grev Kanunu CHP yüzünden çkarılmamıyor.»

27 Mayıs'tan önce de Ulus gazetesi yazdı: «Grev Kanunu DP yüzünden çkarılmamıyor.»

Çocukları olmazmış. Adam kendi dostlarını:

— Suç bizim karâda, dermiş. Bugün seniden evleneyim, nur topu gibi çocukların olur.

Kadın da kendi dostlarını:

— Bülfâsu suç bizim efendide, dermiş. Allahtan korkmasam, nur topu gibi çocukları olur.

Aama, kari - koca bir araya geldiler mi:

— Ah, ne yapalum, derlermiş. Tanrı vermiyor. Kimine evlât, kimine devlet...

Gak - Guk
Nezaman «antidemokratik» sözü edilse, hemen aklına Zümrütanka kuşu gelir.

Haramîler adamcağızın evini basmışlar, karısını, kızını, oğlunu, usâğına kaçırmışlar, yorganına yastığını talan etmişler. Adamcağız dell - divane, düsmîye yolları. Hele şurda, ha burda derken, koca man bir kuş çikmış karşısına:

— Ben, demîş, sâna bir iyilik yapmak istiyorum. Bin sirtına da, seni çocuğuna cocuguña, yorgânnâ yastığına kavustura yim.

Adamcağız şaşırılmış:

— İyi ama, demîş, benim sâna verecek hiç birseyin yok ki...

— Ben senden hiç bir şey istemiyorum - rum, demîş Anka kuşu. Hele bîn su sagtim...

Adamcağız binnîş Anka kuşunun sagtim. Bir süre yükseldikten sonra, Anka kuşu o bet sesiley:

Sonrası mı? Valla, sonrası ben de bilmiyorum...

Birgün demokrasımız iskelet haline gelirse, o zaman anlatırmı gerisini... Oluşum? Belki hatırlarım o zamana kadar...

— Gaak! demîş.

— Ne demek o?

— Açıktam, et istiyorum!

Adamcağız sağına soluna bakmış, et yok. Baldrımdan biraz et koparıp vermiş ağzma Anka kuşunun. Az sonra Anka kuşu...

— Gunk! yapmış.

— Ne demek o?

— Susadım, su istiyorum!

Adamcağız sağına soluna bakmış, et yok. Damarını kesmiş, kanını içermiş Anka kuşuna.

Ve artık başlamış Anka kuşu gak demege gak demege... Gak dedikçe, et; gak dedikçe, kan... Adamcağız çok geçmeden iskelet haline gellermiştir.

Tuuu!..

Bilirkiş:

— Fransız Sanat ve Edebiyat Genel Direktörü Gaeton Picon'un Doçent Adnan Benk tarafından çevrilen ve Ataşehir dergisi Yaz İşleri Müdürü tarafından «Çağdaş Fikirler Panoramasi» adlı eserinde komünizm propagandası mevcuttur.

Savcı ve yargıç:

— Gereği düşünciliðü... Bu iki kişinin tevkifine ve de kelepçeli olmak mukâme ye celbine...

Haber:

— Fransız Sanat ve Edebiyat Genel Direktörü Gaeton Picon'un «Çağdaş Fikirler Panoramasi» adlı eseri komünizm alehine görüldüğü için Sovyet Rusyasında yasak edilmiştir.

İlgiller:

— Tuuus, allah kahre

Sinema Ağaları

Bülent HABORA

Mesele, kömür veya çelik istisali gibi, ekonomik açıdan ele alınırsa, Türk Sinemasının son yıllarda çok büyük bir gelişme gösterdiği muhakkak... Türk kapitalizminin en önemli kollarından biri de sinema endüstrisi. Yalnız bu tesirli kütle sanatı, kendinden beklenen görevleri yerine getirebiliyor mu, etiremiyorsa neden? Sinemada devletçilik bir çözüm yolu olabilir mi? Bülent HABORA'nın yazısını, bu meselede tartışmalara yol açmak ümidiyle yayınıyoruz. YÖN, Sinema çevrelerinin konuya ilgili görüşlerini sevinçle yayınılayacaktır.

Üzerlerinde mavi tec.oten okul elbisesi bulunan iki kız öğrenci, bir gazeteci çocukelli kuruşa çikolata satan bir adam, elinde paketlerle, kürklü bir kadın, Beyoğlu'nda yerli film oynatan bir sinemancı ailesine bakıyor. Apayrı tabakalarдан, apayrı tavabardan beş kişi yıldı. Bu oysa kişilik ufak topluluğu, az sonra dağıldı. İki öğrenci kaz ve bir gazeteci çocuk, giesenin öndeği ki kuyruğa girdi. Diğer ikisi ise, ayrı yönlerde doşru vürfumeva basladı.

Su «sinema» diye adlandırdığıımız yerde pojumuz, hattâ hepimiz sevmekteyiz. İçine kapaklı Türk yemin en ucuz iki eğlencesinden birisi olduğundandır belki de. Türk kide'de kişi, yalnızca sinemada film seyredenken, ya da dikkimiz sorunlarının üzerinde nasıl durduğumu gazetelerde okurken, eğlenebiliriyor.

Gündünüzün «ciklet» memleketsorunları bir kenara bırakıp ikinçi eğlencenize dönelim. Düşüdüsü disansı ve apaapa kai vaşyocdur, ya za sakir sakir yağınsız ve biz biraz olsun günlük, haftalık, yıllık, yaştık savgularımızdan kurtulmaya çalışıyoruz. İki saat için de neler görmüvorusuz...

Türkiyede yaşayanların coğusunun yaşama şartları açıkça belii. Beinsanların sinemadan başka gidecekleri tek bir eğlence yok. Zorunludular sinemaya gitmeye. Hattâ zaman zaman, bu bir «ciklet» olarak karşılara çıkmaktadır. İci saatlik olsun, derterin den sıkıntılardan kurtulmaya düşündüvoriar. Zorunlu olarak gitmekleri bu yerden çıkışken sövüyolar. Sinemaya giden söylemekte halkıdır. Çünkü kendisi ve kendi gibi herkes aptal yerme konusu. Birtakım adamlar, ciple renden paratırı rahat rahat alırlardır. Ondan sonra da sine bu adamlar, göğüslerini kabartarakta «ciklet»lerini çiğnemişlerdir.

Türk sinemasının yıldızları

Ülkemizde o kadar çok ağa var ki, kişi bu «sinema ağaları» na da alışıyor. Onlara söylemesine rağmen, vadigamıyor ve yadriga madığ gibi de hâlî içinde yaşayıyor.

Türkiyemizde şu sıralarda istedigi gibi çalışan dört sinsinema ağısı var: Bunları sırasıyla bir kere yazahm:

İşletmeciler arasındaki ağılar, şirket sahipleri arasındaki ağılar,

Film elemanları arasındaki ağılar,

Burasında, sinemaya ugraşanla rın arasındaki ağılar...

Bu dört sins ağı, Türk sinemaında her geçen gün, daha büyül

mekte ve daha azgın bir duruma gelmektedir. Türk sinemasına ya rırlı olduklarına kendi kendilerini inandırmaya çaleşen, ama bir türlü inandıramayan bu ağalar, ne yazık ki hiçbir şey yapamıyorlar zarardan başka. Zaten adı üzerinden de olan bu kisilerden herhangi birşey de *hakimiyet* ve

Türk sinemasında birkaç yıl

Su son birkaç yılımız düşünecek olursak, Türk sinemasının ne durumda olduğunu kolayca anlarız. «Furya» herşeyi aşık gösteriyor. Tabii bu dış görünüş. Bir de bunun içi var. Birtakım adamlar var ki, başka birtakım adamlara karşı duruyadalar. Ülkemizdeki ilerici — gerici savagıza benzeyen bu. Burada da durum aynı, değişen birşey yok. Üstelik bu sağdadır ne yaptıkları bellidir de şıllı. Türk sinemasının gericileri, fikir olmadan çarpışıyorlar. İlerici işe bu fiksizlere ancak — a dillerini, ya da çevrelerini kurtarabilecek amacılıya karşı koymalar. Bir fazla adım atıktan acılar. Nasıl atınsın, ekmek paralarını bu alana bağlamalar. Biraz daha çalışsalar, gayret etseler, kendilerinin korunmasını bile Alaha bırakacaklar.

Türk sinemasının son iki yılda, hep bu savagıların birbirleriyle boşboşuna çarpışmalarıyla geçti. Ama bu savagılar her zaman gericiler galip geldi. Ve ilerici sınıflar da bu başka altında ezil diler.

Bazı kişiler, zaman zaman çıkış

yapmayı denediler. Ama baktılar ki bu iş böylesi yürütmüyor, onlar da vazgeçtiler. Neden? Türk sinemasının büyük lâf eden bu kişi işi neden iş tabikata gelince kaçıyorlardı? Ekmek parası... Bu iki kelimeli, onları susturmaya, «pisirik» damgası yemelerine yetti, artıyordu bile.

Türk sineması... Rıhatça söyleyebiliyoruz bu iki kelimeyi. Oysa ki dünya lizerinde hiçbir fonksiyonu olmayan birşey de belki bu «Türk sineması» kelimeleridir.

Suzanlar, her zaman yenilirler. Bu, değişenin birşeydir. Herici filmcilerimizin, gürültücülerle boş işler adamlarına karşı suanasa, «Türk sineması» diye övünçbileceğimiz bir kavramın doğmamasına şubeh oluyor.

Türk sinemasında büyük odlar

«İlericiler korkak mı?» diye düşünüyor kişi. Bu durumda haksız da değil hanı. Örnek olarak bir kaçı rejisör adı verelim ki bu kişiler vazifeleriyle konuşmalarıyla kendilerinin gerçekten birer değer oldukları göstermişlerdi. Halit Refiğ, Metin Erksan, Atıf Yılmaz, Memduh Ün, Osman F. Seden, Orhan Elmas... Bugün sinemamızın za hâkim olan rejisörler arasında yukarıdaki isimler çoğunluğu kapsıyor. Ama bugline dek bir iki kere ufak — tefek çıkışlar yaptıktan sonra susmak zorunda kaldılar. Örneğin, bir Memduh Ün... «Üç Arkadaş»ı yaratın bu rejisi sır, sonra tam anamıyla meydan dan kaçı. Bu kaçış, en sonunda

Türkân Şoray — Ayhan Işık
Ağaların İşlediği

bir «Belâh Torun» un doğmasına sebep oldu. Üstelik Memduh Ün'ün kendi şirketi de var. İstedigini yapabilirdi. Sebebi? Örneğin Halit Refiğ... Çok değil, bundan bir iki yıl önce, gazete ve dergilerde iyi fikirlerle toplum önüne çıkar kes film çevirmeye başlayınca, hiç de yazdıklarını yapmadı. Sebebi? «Yaşamam için böyle filmler yapmaya zorunluyum...» diyor, Halit Refiğ. Ya Atıf Yılmaz? O da öyle. Kendisyle konuşun, fikirlerini dergilerde okuyun ama filmlerini, özellikle son filmlerini seyretemeyin. Metin Erksan da aynı durum da. Zaman zaman öne atılan bu ünlü rejisörümüz, sık sık güçlüklerle karşılaşıyor ve yeniliyor. Büttün bu yenilgilerin, kaçmaların ve dolayısıyla «Rezalets» diye adlandıracağımız filmlerin çökmesi num tek bir şebezi vardı, o da sine manzuda birtakım ağaların yasağındır...

Ağaların babası işletmeciler

Türk sinemasında ağılık anlaysı, işletmecilerden başlıyor. Oysa

ki film adı verilen maddenin, sine ma sahibinden önce geldiği en son yer işletmecilerdir. Bu adamların coğunuğunun sinemamızı en güzel bir şekilde etkileyenler en çok işte belli olmalıdır. Bu kişiler, filmcilerle toplum ara sında yalnızca bir köprü oluşturmuşlardır. Ayrıca kendilerine bir ödev daha bulmuşlardır. Ağaların babası köprünün iki başını tutmuştur. Onlara «dayı» diyen filmi rahatça piyasaya sürmektedir. Bu «dayı» deyiş, daha filmin çekiminden önce, hattâ senaryosu bile yapılmadan önce başlamaktadır.

Türk sinemasının bu büyük ağıları, sanki sinemacıları ve filmcileri istismar, daha doğrusu kullanmak için yaratılmışlardır. «*«K* bir Allah'ın kulu çırıp da, bu işe engel olmayı düşünmez.

Bazı işletmeciler ağalar, perde açımadan, kuliste bittiğin gündeyle çalışırlar. «Vallahi azizim» derler, şakı filminin adamı usturup koy. Sonra malum, bu yıl hep kome diller tutunuyor. Hem sen ekmek yersen, hem de biz. Sende bir iki şey istiyecim, çok ufak şeyler. Beni kırmaz da, budları yapar san, filmimin su bölgedeki satışını üzerine alacağım.»

İşletmeci ağı, bir yanında sigara suna püfür püfür tüttürüp, bunları söyleyen, şirket sahibi (ki bunların da coğu ağadır), daha şimdiden «dayı» demeye başlamıştır. Büyük ağınan konuşması bitmemiştir. Karşısandakine «dayı» dedirtmeye devam eder: «Vallahi dostum, severim seni, haturm için bir iki şey daha lütfetmeni rica edeceğim. Film komedi olduğuna göre, pek adam olmıyacak. Kötü adamlardan da para kazanması lâzım değil mi? Onları da oynat. Özürler Serengil, Hüseyin Baradan ilk filmde komik oynasınlar Ahmet Tarık Tekçe ile Senih Orkana ikinci filminde. Gelelim bas rollerdekilere... İlkinde Göksel Ar soy ve Belgin Doruk olsun, öbüründe de Ayhan Işık ile Türkân Şoray... Rejisöre gelince, hadi onu da sen seç...» Artık sigara da bitmiştir, şirket sahibi de... İşletmeci önlene bir kâğıt koyar, birkaç şey karalar. Bu kâğıtta, içinde binler bulunmuş yüklüce bir miktar yazılıdır. Şirket sahibi yukarıdaki şartlara göre getireceği filminin ilk avansını almıştır.

Ondan sonra gelin Türk filmi diye birşey bekleyin. Yukarıdaki kurallar... Anımm benzerlerine

Geçelerin Ötesinden bir sahne
Ağalar böyle film istemiyor

uyumayanlar, hattâ diğer bazı şirket sahibi ağaların sözlerini dinle miyener, işlerini yapmıyalar anca filmelerini büyük, çok büyük bir şans sayesinde büyük sinema larda oynatabilirler..

Bunun içindir ki yıllar geçmeye rağmen hâlâ Batı dünyasında isim yapabilmiş bir sinema sahibi değiliz. Sinemamız bir çökmeza, bir uğuruma doğru götürün, herkesi istismar eden bir takım sinema adamları, bunu önlemişlerdir.

İki numaralı ağalar

Siz perdede Göksel Arsoy'un Belçik Doruk'a nasıl ilan aşk ettiğini, Özürk Serengil'in twistini ya da Türkân Şoray'ın başkasını seyredenken kulis çalışmaları bütünüyle devam etmektedir. Bazi işletmecilerden

Ama bu ağaların yanında temiz olanları da vardır. Hattâ hattâ iş letmeci ağaların baskısı altında ezilmeyenler de vardır. Onlar da bir yere kadar dayanıp yok olmakta, ya da ağaların babasının sözünü dinlemektedirler.

Bütün bu şirket sahiplerine (ağalar olurla da, olmayanlara da) «aptıkları filmlerin neye bu kadar anlamsız ve saçma olduğunu» sorarsanız hemen size ekmeğin yedikleri toplumu, ya da daha kisacasi altı - yedi milyonluk sine ma seyircisini göstereceklerdir. «Esendim, halk böyle istiyor, ne yapalmış?» deyiverelerdir. Ara da - sırada dertlerini ağızlarından kaçınanlar da sanki kutsal bir şeye sövmüşler gibi hemen susarlar. Befki işlerinden tövbe de ediyorlardır.

Sirket sahiplerinin önündeki ikinci bir engel daha vardır..

Fikret Hakan — Nurhan Nur
Sansür film: «Yılanların Öcü»

sonra gelen iki numaralı ağalar yâni bazı şirket sahipleri bir takım planlar hazırlamaktadır. Artık onlar da işletmeci ağalarından öğrenciklerini kendi alanlarında, fatih etmeye başlarlar. En önce kendi sözlerini dinleyecek bir rejisör aralar. Bu rejisör öyle bir adam olacak ki, her seyden önce filmi çok kısa bir zamanda bitirebilimeli. Sonra çok az masraf yapmalı. En sonucusu da az para istemeli. Tabii onlarca kali tel rejisör önemlidir. Kali tel rejisörler de zorlulu olarak galisler onlarla. Çünkü «ekmek parası» diye bir sorun vardır.

Sirket sahibi olan bu ağaların birikimi her zaman Türk sinemasına yararlı olduklarını savunurlar. Hattâ arada - sırada genç kıymetler de lâse ederler! Tabii bu genç kıymetlerin çoğu kadınlardır.

Sirket sahibi ağalar zaman zaman çatışma hâlinde dirler. Bu çatışma bir iç savaş olarak da kendileriyle işletmeciler ya da sinema sahipleri arasında geçer. İşte bu savaşların bir sonucu olan şâşî gösterilebilir. Bu, bir İstanbul gazetesinde çıkan bir film ilâmmâ sonuna yazılıdır: «Bu film aynı zamanda Çarşıkapı Şâşî ve Kadıköy Opera sinemalarının oynatılmıştır. Bu film aynı zamanda Çarşıkapı Şâşî ve Kadıköy Opera sinemalarının oynatılmıştır. İşte bir ağızlık savaşının acıktı sonu..»

Sansür, ağaların hizmetinde

Hâlâ 19 Temmuz 1939 tarihinde kabul edilen bir tüzükle yürüttelen sansür mîsesesini gözönüne getirin. Tam yirmi iki yıl altı ay öncesi Türkiye ile 1962 - 1963 Türkîyesini karşılaştırın. Sansür mütesesesi kalkmamasını isteyenler, bu düşüncelerini rüzzükteki maddelerle bağlıyorlar. Sansür olunca kötü niyet taşıyan filmler çevrilemezmiş. Oysaki sansür kalkınca da çevrilemez. Her şehrin en büyük mülki amiri aydın bir kişi olduğuna göre böyle kötü niyet taşıyan bir filmi görüşse rahatça engel olur, oynatır. Sansür Kurulu ise maddelerle dâyanarak bir takım kararlar veren ve böylece belki de dünyadan en boş filmleri, en kötü filmleri ülkemizin her yanında oynatıyor, hem de rahatça.

Dünya «şamanlık» romantizmini arkada bırakaklı yüz yıldığın halde biz bu devri daha şimdilerde yaşıyoruz. Sonuç her geçen gün bizim aleyhimize oluyor. «Yılanların Öcü» nâmı gibi hâlikle sansürden çıktıktan herkes biliyor. Çeviren her kaliteli film inanın ya da yazılan her kaliteli senaryonun «Yılanların Öcü» gibi bir şansı yok ki..

Sansür altı - yedi milyonluk Türk sinema seyircisinin istismar edilmesine rahatça göz yumuyor. Göz yumuyor diyez hâkimse. Türkiye'nin en büyük, en kaliteli dergi ve gazetelerindeki Türk sinemasıyla ilgili yazıları okuyan-

YILDIZ, YILDIZ

Ayperi Akalan

Kent oyuncularının yeni oyunlarının adı: Mary. Mary.

Bir «hafif Amerikan komedyisi» eğlendiriyor, güldürüyor in sam. Bir büyük, bir yaman oyuncu Yıldız Kenter. Böylesine kabak çekirdeği bir oyunda bile, güzeyi döktürtüyor. Müşlik Kenter de yaman oyuncu. Hele bir gülünç amansı anlatma sahnesi var ki, oyunculuğunu şaka kahyar insan. Kâmurân Yûce ile Şükran Gûngör de var. Dörde bir olmuşlar, bir şampiyon ekip rahatlığı içinde, öfkesine anlaşarak, bağışarak, iistilik sevecenlikle sürdürüp gidiyorlar oyunu.

Dahası ne demeyin. Oyunun bitiği yerde, gicemislikten de öte, bir öfke başlıdı içimde - hem bu kaçıncı kırış Kent oyuncularına -. Önce o öfke ile Doğan Aksel'e yöneldim. O yundaki Bob. (Mary'nin eski kocası) yılda 18.000 dolar kazanan bir kitap yazarı. Amerikan üretiminin ve refah seviye shâsi lae nerdeye bir bunalımı düzelmeye geldiği sunlardan belili: A. B. D. de yalnız ambalaj içi yılda 25 milyar dolar harcamıyor. Bir alle başına düşen yıllık ambalaj tutarı 500 dolar. Ortalama, bir Amerikan ailesi yılda, tümüle 60 ton malzemeyi kullanır yana atıyor.

Bu durumda, Doğan Aksel'in dekoru yan Bob'un Newyork'

taki apartman dairesi düpedüz akıl dışı.

Sonra oyuna yöneldim. Güldü rüp dururken, bîrşey mi demek later acaba yazar Jean Kœnig? Acaba böylesine, başarılı «entel lektürel» kişilerin kendi öz soñumları karşısında bu kadar anlayışız, bu kadar beceriksiz olmalar ile alay mı eder? Yoksa derdi güclü Mary'cikle ilgilenip içlenmemiz midir? Gereksiz bütüm bunlar. Çünkü ortada; Mary, Mary yok. Oyundan zon ra günferce andacak, aksiyona cak, üstünde durulacak, öfkelenle lecek Yıldız, Yıldız var.

Yaşının, sanatının, gücünün en olgun çağında bu büyük akıtsı bir Mary, Mary'yi nasıl denk bulur kendine? Müşlik Kenter fındık, fistik gibi yediği Bob şenliği kişilerden nasıl sıkarırmaz?

Ya Kâmurân Yûce, Şükran Gûngör güzel, güçlü, boğusula çok oyuları özlemezler mi?

Bîfîorum Ionescu'da oynadılar. Gereksizlî bence. Bu iki sanatçının ne denli virtuos oldukları apacek ortada. Ionescu'nun oyundan kanata ihtiyacları olsamız gereklidir. Üstelik, «bir gerçek tiyatro, bir de gige oyuna» «formüllü» kandıramız artık bu zusez seyirciyi. Ionescu oyuna asıl bu formüllerin gereksizliği için kantı olmalıdır. Madem bu kadar tutumlu, kaldı ki ben, gerçek tiyatro, sanat için sanat,

Yıldız Kenter

salt tiyatromu da yanında değilim. Her tiyatrocudan önce, gerçek bir vatandas, gerçek bir yurtisever olmasını da beklen. Elliyiz kansınlıyız...

Programda, ne zamandır sözü edilen «Sezuan'ın iyi kisi» görürülerde yoktu. Çehov'um, «Mart»ı da gelip aynı sonuca dayanırsa, ne etmeli, nasıl iftihâr bilmem.

Walt Disney'in bir filmi için bir Fransız yazar, «böste bir konuyu işlediği için, Walt Disney'î once anamalı, sonra da Aka demî üyesi yapmaya» demisti de, o zamanlar böylesine bir öfkeye şaşakalmıştık. Bu gidişle böyle bir yargıya tartışmasız hak vermek gerekecektir.

Hem ben, kendime, Yıldız Kenter'in oyunculuğunu daygu duyuşturmamı, Walt Disney'den üstün görüyorum.

Aman Yıldız, canım Yıldız, umutlarınıza kırma..

binleri aşan siyaset dergilerindeki yazıların ancası bir yere kadar önemlidir. Buna karşılık okuyucu sayısı yüzleri aşamayan saat dergilerindeki yazıların gerek siz olduğu açıkça belli olmaktadır.

Magazinlere gelince. Okuyucu sayısu yüz binlere yaklaşan bu dergilerdeki eleştirmenlerin coğunluğu tam anlamıyla taraf tutmaktadır. Magazinlerin yazarları zorlulu olarak, ödevleri gerçekleştirme sinema mühürtine girince eleştirmeler de eleştirmeye olmaktadır. Her seyî yavaş yavaş bu yerli film eleştirmeleri magazinlerden kalkmaya başladık.

İste böyle bir karmaşıklık içinde okuyucu bir o yana, bir bu yana yuvanın gidiyor. Her gün aynı gazeteyi, her hafta aynı siyaset dergisini ve aynı magazinizi alan okuyucunun düşüncüsü ve bu okuyucu bir film üzerine hep birbirinden ayrı olan üç eleştirmene okuyor...

Eleştirmenlerinizin yeterli ve yetersiz olduklarıdan dolayı doğan yanlışlıklar Türk sinemasının ağalarını sevindiriyor. «Hh, hog ver onları.. Nasıl olursa olsun halk geliyor ve filmlerimizi seyreder...» dedirtiyor. Diğer yanında da okuyucu aynı filmler üzeri ne üç ayrı eleştirmeye okuyunca onda da inanç, eleştirmene inanç diye bir şey kalmıyor...

Eleştirmenler savunuyor, ama sağlam bir savunma olmuyor. Ağaların ekmeğine yağ sırıktan öteye gidemiyor.

Film elemanları ağalar

Sansür ve eleştirmenlerinizin belli belirsiz hatalarıyla bir güç, bir kuvvet kazanan şirket sahibi oyuncularının anlayışının ya-

nında bir de filinde rejisör, senarist, kameraman ve oyuncu olarak çalışan bazı ağalar var.

Yıldız dergisinin 26 Aralık 1962 de çıkan dokuzuncu sayısının ikinci sayfasında rejisör Orhan Elmas'la yapmış bir konuşma var. Konuşmamın bir bölümünü aşağı alıyoruz:

«Duvarların Ötesi'nin piyes ve tasdikli senaryosunu Be-Ya Film'e aldığım halde devamlı israrlarına rağmen hâlâ filme başlamadı. Bunun sebepleri çok. Be-Ya Film: «Bir Bahar Akşamı» gibi filmleri bana yaptırmayı tercih ederken herhalde güçlü, konu daki filmleri de diğer arkadaşları vermeği daha uygun buluyordu. Bu normal haklarıydı, yoksa ben perde arkası oyularına kurbanım mı gitmiştim? Türk sinemasında bugün maalesef perde arkası oyuları mevcuttur. Olmasaydı, yillardır Türk sinemasının köprü basalarını tutmuş finlü kılı lerimiz de sadece dört kişi olmazdı. Türk sinemasının kaderi bu dört kişisinin avuçlarında midir? Duygulu, ölümlü dedigimiz ve aslında duygularımı önemsemeyen kadınlarla paylaştan yillardır kendilerini tekrarlamaktan başka hiç bir şey yapmamış bu kişileri hangi kuvvet devirecek? Anlataktan istedigim, kuvvetli ekipleri te çal sun ve yeni arkadaşlarım doğmadan meydan vermeyecek o ülkeyi kışları bence Türk sinemasını kötülemektedirler. İnançım «Duvarın Ötesi»nın bugüne dek tozlu rafılarda kalmamasına bu cereyanlar sebeb olmuştur. Nusret İkbal İnanlığı ve sırtımı gözlerimi yumarak dayadığım yegane prodüktör. Oysa bugünkü çıkmaza onu da hâlâ davranımları sokmuştur. Tu kadar duygulu ve temiz olmasayı bugün «Duvarların Ötesi» ekten perdeye çekmiş olacaktı. Onu istismar edenlere sözümüz: «Türk sineması adına sizler birer yüz karasınız!» Köprübasalarını tutanlar ergec çözülecekler. Aramızda yeni arkadaşları taptaze duyguya rıyle görüceğiz. Bunun için Türk sinema seyircisine düşen vazife kötü filmlere ve yapıclarına soykot çekmektir...»

Orhan Elmas yukarıdaki konuşmasında Türk filmcileri arasında ağaların bulunduğu açık açık söylüyor. Gerçekten de bazı kişiler bir ağa saltanatıyla rahat rahat yerlerinde oturmaktadırlar. Bunların arasında senaristi var, rejisörü var, oyuncusu var. Bunların arasında en korkunca da bir şüpheksi ki oyuncu ağalarıdır. Üzerinde ceket olmayan bir kılıç rol oynayan oyuncu kapı önlünde alacağı olan 100-150 lirayı almak için beklerken, bir ağa elip bin lirayı istemekte ve ahp gitmektedir. Öbürlü kapı önünde beklesin, hakkı için el etek öpsün ama «vok, tek kurus vok» denierek alamasın parasını. Yabut bir başka ağa çıkışm filmin şusu, busunu ve da konusunu falan düşündürmesin yalnızca sunları istem: 1. Sizde en fazla on gün çahşüm. 2. Şu kadar bin liranın sağına oynamam. Hem varisim da filim bittiği gün alırım... 3. Afi se isteminin baş harfleri mavi, diğer harfleri sarı, gölgeleri yeşil turuncu renk ve dana gözü gibi olacak... Yoksa oynamam... Öbir adam hâli kapı önünde 100-150 lirasını almak için gönleğim bile satacak duruma gelirken...

Istenilen

Türk sinemasına işletmecisiyle, şirket sahibiyle, rejisör'yle, kameramıyla, senaristyle, bütün oyuncularıyla iyi niyetli herkesin el ele vererek yardımcı olmaları gerekiyor. İyi niyetli jönlere oyuncular kötüler, iyi niyetli rejisörler kötüler, iyi niyetli herkes kötüler temizlenceli. Ama bu ancak onların birleşmeleriyle olur...

Aeleci Kalb'ten bir sahne

TİYATRO YENİ OYUNLAR

Dilekçe

Cetin Altan'ın son oyunu «Dilekçe» hakkında söylemelerimi belirtmeden önce yazının «Şehir Tiyatrosu» dergisinde çıkan yazısından bazı bölümleri buraya aktarmak istiyorum:

«Ne zaman bir piyesim oynansa, o hafta bütün gazete ve dergilerin tenkit sütunları namularını üzerime cevirip, beni de, piyesimi de mithis bir ateş yağından tutuyorlar... Ve nedense en çok benimle ve bilhassa piyelerimle uğraşıyorlardı. Bu konuda no yazalarla yazınlar asla cevap vermiyeceğimi herhalde biliyorlar ve biz de ondan cesaret alıyorlardı. Yoksas dedikodudan, firmaların gizli reklâmcılığına ve oradan da piyes tenkitliğine kadar dört satırlık bir dördüncü sayfa yazısı bastırılmak için nereklere gönve köşesi gibi nesli eğlendiklerini ve zaman zaman bilden nasıl tavassut rica ettiklerini bileyerek. Simdi yine onlar istediklerini yazdırıyorlar. Biz velinimizin halk için çalışanlardan ve hayatını ona bağlamış olanlardan, Yazdırımız piyelerden hiçbirinin yüz temsilinden aşağıya oynamamış olsa Halkla teması, mikrop boylu tufeyllerden kimse giremeyeceğine en büyük delildir.»

Demek ki ben, «Dilekçe», hâkimde düşündüklerimi râhatça söyleyeceğim. Öyle ya, simdi de kâde, deşî on çok, Cetin Altan'la ve «bilhassa» piyelerileyi hiç mi hiç ugraymadım; dedikodudan firmaların gizli reklâmcılığına, oradan da piyes tenkitliğine kadar dört satırlık bir dördüncü satırlık dördüncü sayfa yazısı bastırmak için nereklere kadar gönve köşesi gibi eğlendim; Cetin Altan'dan hiç tavassut rica etmedim; üstelik boyum da bir mikrofonundan daha uzundur (183). Kısacası, «Dilekçe»nin bittiğim yanlarını söyleyebilmek yetkisine sahibim.

O hâlde söyle acı bir çelimeyi belirterek başlıyorum: Cetin Altan'ın bir aydın olduğu kabul ediliyor; kendisi ister kabul etsin, ister etmesin oyuncular için «dördersatırlık da olsa yazı yazarlarının çoğu her seyden önce «dâlinen, eli kalem tutan» kişilerdir. Gazete yazarlarında böyle kişileri tutan, hiç olmazsa tutar, görünen, halkı da da iyi bir düzeye çıkarmak, beşenâsını geliştirmek, eğitmek isteyen, hattâ zaman zaman halkla «dalgaşın: geçen» Cetin Altan, işin içine para girdiğinden midir nedir, Kerime Nadir ile içenip Necmi Rıza'nın karikatürleriyle gülen bir

topluluğu yaşasın. Evet, «Dilekçe»de bile yerilen bir topluluğu...

Oyununda aşık olduğumuz Cetin Altan'ı buluyoruz. Toplumun bazı dizerenlerini, kurumlarını hiveden, insanlarını çkar kaygularını, ağızlık yanlarını deviren bir oyuncu «Dilekçe». Yalnız baştan sona kadar bir dağınıklık içinde. Bir bütünlüğe erişmemen. Bunda, sağlam bir «belkemâni»nın yokluğu rol oynuyor. Ustalık, artık alıştırılmış bazı kolay esprilerin (koalisyon, kurtasiyecilik, bugün git yarın gel anlayışı...) durmadan tekrarlanıp oyunu hem etkisiz bir hale getiriyor, hem de gereksiz yere uzatıp dağıttır. Baglarda ve rilmek istenen bir Agatha Christie «numarası» («kâtil kim» yerine «mûfettis kim») ve Gogol'in «Mûfettis», inden aktarılan «sahte mûfettis», trüyî oyunda birer yama gibi. Bâzı kalırsa, «Dilekçe» bir iki güzel esprî dinlemek için seyredilen bir oyuncu olmaz. O esprileri de Cetin Altan'ın yazlarında zaman zaman zaten okuyor.

Oyunun sahneye konusu ve oynaması Şehir Tiyatrosunun normal ölçülerinde içinde. Yani, bu konuda bir seyler söylemeye değer. Yalnız sunu belirtmek gereklidir: Ala turka Şehir Tiyatrosunun oyuncuları «Dilekçe»nin kendilerine pek yararlanmadıklarılarına umutsız, onları büyük bir rahatlaklığa nüsemeler. İçlerinde yalnız Muhip Arciman'la Abdurrahman Paşa'yı «şteklerden üstün, iyiye zaman zaman yakalayabilen oyuncularını» anımlıyorum.

ması ciddi bir tiyatro için hiç de küçük sayılmasa gerekten kusur lâdir. Ustalık, oyuncuların duymadan, usanmadan ve gôye çok turmadan seyircileri «dikkizlemesine» isâ bugün, vazgeçik profesyoneller den, lise temsillerinde bile rastlanıyor. Sâlim Alpago ve arkadaşları bilmiyorlar mı ki, oyun başladıkları sonra salona kimse alınmaz ve sâlikler olarak balkonda gezenler seyircilerin dikkatini dağıtır, onları sınırlendirir... Sahnede oyna yanları Karşalar, Sururîler olsayı da bunları yazmadan bile; ama güvenliği bazı kişilerin kolaya «harecanıvermesini» istemiyor insan,

«Aeleci Kalb»ı, Altan Karımdağ la Üner Ilsever'in iyi oyuncuları için seyretilim, diyeceğim.

Kısaca
OBÜ — Alfred Jarry'nin keskin mizahi. Son derece başarılı bir sahneye koyuş ve oyuncuların olmak, bu yılın en iyi temsili.

SEKİZ KADIN — Aşağılmış «kâtil» kim, hikâyeler. Yamaçek, kâğıt sürprizler. Oyunun içeriği en iyisi Bedia Mavahit.

AKALIN OYUNU — Engin Cezzar'ın oyunu, o kadar.
BASKALARININ KELLESİ — Macel Aymé adalet düzeniyle «dalga» geçiriyor. Sahmeye konuştı tutarsızlık. Yine de görülmeli gerekten bir oyuncu.

Ülkü TAMER

Yurdun ve Dünyanın Dört Bucakında REKLÂMLARINIZ İÇİN

En Geniş Reklâmcılık Örgütü

BASIN İLÂN KURUMU

Genel Müdürlüğü

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

Istanbul

Telefon: 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi: BASINKURUMU

SÜBELER

İstanbul	A. B. D.
Ankara	Almanya (Federal)
İzmir	Almanya (Demokratik)
Adana	Avustralya
Bursa	Avustralya
Diyarbakır	Belçika
Erzurum	Bulgaristan
Eskişehir	Cekoslovakya
Konya	Danimarka
Zonguldak	Fransa
	Hollanda
	İngiltere
	İspanya

DIŞ MUHABIRLER

İsrail
İsviçre
İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romania
Yugoslavya
Yunanistan

BASIN — 22252/8

TÜRK KÜLTÜR DERNEĞİ GENEL MERKEZİ

DERNEK YAYINLARI

TARİH BOYUNCA TÜRK DİLİ: Ağâh Sîri Levent, 250 Kr.

PUSUDA: Cahit Atay, (Oyun) 100 Kr.

DEVRIMCİNİN TAKVİMİ: Ceyhun A. Kansu (Devrim yazıları) 200 Kr.

İstemci Adresi: Atatürk Bulvarı, 104 — Ankara, (Ödemeli gönderilir.)

İstanbul'da: Elif Kitsbevi, Beyazıt.

İzmir'de: Kültür Kitabevi, Millî Kütüphane arkası.

YÖN — 9

YÖN, 16 OCAK 1963

Sosyalist Kültür Derneği

TÜZÜK

Derneğin adı, merkezi ve şubeleri

Madde 1 — «Sosyalist Kültür Derneği» adıyla bir dernek kurulmuştur.

Derneğin merkezi Ankaradır.

Gerekli görülen yerlerde şubeler açılabilir.

Derneğin Amacı

Madde 2 — Emeği toplumun temel değerini sayan Sosyalist Kültür Derneği, her türlü sömürgeçiliği orta dan kaldıracak olan gerçek bir demokrasi düzeninin kurulması için gerekli koşulları bilim işi altında ince ler. Böyle bir düzenin kültür temellerini araştırır ve bunların yayılmasına çalışır.

Madde 3 — Kurucular: Derneğin kurucu üyeleri inamları, ikametgâh adresleri, meslek ve tabiiyetleri aşağıda gösterilmelidir.

Adı Soyadı	Tatbikeyi	Adresi	Mesleği
Osman Nuri Torun TC	21. Sok. 9/5 Bahçelievler — Ankara	Maliyeçililer — Ankara	
Attilâ Karaosmanoğlu	Baglayan Sok. 3/3 Kf Çukurova — Ankara	Fikisatçı — Ankara	
Cahit Tanyol	Moda Cad. No. 251 Kadıköy — İstanbul	Profesör	
Necat Erder	Bilir Sok. 26/21 Kaşvaklader — Ankara	Sosyolog	
Hilmi Özgen	Yükseki Cad. 30/2 — Yıldız M.M. Ankara		
Nurettin S. Kösemihal	Moda Atifet Sok. 30/3 Kadıköy — İstanbul	Profesör	
Hüseyin Korkmazgil	Sentepe Merkez Bank. Yüzayevi 32/1 — Ankara		
Nihat Türel	Moda Atifet sok. 13, Kadıköy — İstanbul	Avukat	
Tarık Ziya Ekinci	Emlâk Bank. erleri 2 Sok. 88/A Diyarbakır	Doktor	
Erdogan Alkin	Tevsiktepe Göknar sok. 42/11 — İstanbul	Asistan	
İşti Ersan	Dereyolu, Karadere sok. 26, Küçüktoprak İstanbul	Asistan	
Mükerrem Hıç	Keskinkalem Sok. 23, Esentepe — İstanbul	Doçent	
Merih Tezic	Yeşilyurt Ürgüp Sok. 7 — İstanbul		
Mahir Kaynak	Mahramaci Sok. 28 Yenikapı — İstanbul		
Metin Sözen	İşçi Sigortaları Evi, Forna Sok. 3/1, Stadyum — İstanbul	Asistan	
Gülten Kazgan	Yogurtçu, Bakla sok. 30/1 Kadıköy — İstanbul	Doçent	
Cemal Reşit Eyuboğlu	Atatürk Bulvarı 137/8 — Ankara	Avukat	
Güney Özbey	Süleymanbey sok. 22/3 Y. Müh. Maltepe — Ankara		
Doğan Avcıoğlu	Ziya Gökçalp cad. 28/1 — Ankara	Gazeteci	
Nejat İzzar	Dibekçi Ahmet sok. 4, Üsküdar — İstanbul	Y. Müh.	
Türkkaya Ataoğlu	Baglayan sok. 3/7 K. Esat — Ankara	Asistan	
Erhan İşil	1. Durak Emlâk Ban. Ev. 231/13 Y. Mah. — Ankara	Maliye	
Mümtaz Soysal	Karancıllı sok. 39 — Ankara	Asistan	
Niyazi Ağrınashı	Selânlık caddesi 5, — Ankara	Senatör	
Galip Aknîl	Bestekâr Sok. 25 — Ankara	Y. Müh.	
Mehmet Selik	Bâde sok. Bâde Apt. — Ankara	Asistan	
Aslan Başer Kafaoğlu	Elçi sok. 18/17 Ayrancı Dev. Pl. — Ankara	M. Vekili	
Müserref Hekimoğlu	Sümer Sok. Onikiler Apt. 3 — Ankara	Yazar	
A. Sırrı Hocaoglu	Hatır sok. 24 Gaziosmanpaşa — Ankara	Yazar	
S. Süreyya Aydemir	Bahçelievler 44. sok. — Ankara	Yazar	
A. Başer Kafaoğlu	Mithatpaşa Cad. No. 27 — Ankara	M. Vekili	
Reşat Titiz	Sanayi Cad. No. 13 — Fikisatçı		
Yahya Kanbolat	Ziraat Fakültesi — Ankara		
Sadun Aran	Gazi Mustafa Kemal Profesör Cad. Nur Ap. 2 — Ankara		
Seyfi Demirsoy	Selânlık Cad. No. 6 — Ankara	Sendikacı	
İdris Küçükomer	İstanbul Üniversitesi İktisat Fak. Mithatpaşa Cad. 48/8 — Ankara	Doçent	
Pakîh Özlen	İskele Sok. Kalamış — Matbaaoğlu İstanbul	M. Vekili	
Asaf Ertekin	Ege Üniversitesi Astro nomi Kür. — Ankara	Doçent	
Abdullah Kuzhîrmak	Akınçilar Sok. 28/10 — Ankara	Öğretmen	
Hamdi Konur	Gazimustafa Kemal Cad. 88/5 — Ankara	Gazeteci	
İlhamî Soysal			

Üyeler

Madde 4 — Sosyalist Kültür Derneği amacını benimsenmiş on sekiz yaşı bitirmiş her Türk vatandaşı,ırk, din, mezhep ve cinsiyet ayrılığı gözetimeksizin Derneğe üye olabilir.

Madde 5 — Derneğe üye olmak isteyen kimse, bir giriş bildirisini doldurup üye yazılıcağı şubenin sekreteri ile verir. Bu bildiri on gün süreyle şube içinde, görü bir yerde askıda tutularak, üyelerin yazılı itirazları varsa bularla birlikte Şube Yönetim Kurulunun ilk toplantı gündeminin ilk maddesine konur.

Madde 6 — Başvuran kimsenin Sosyalist Kültür Derneği'ne üye olarak kabulü için, Şube Yönetim

Kurulu tam sayısının üçte iki çoğulumuza kabul oyu kullanılması gereklidir. Üyeliğe kabul etmeye konusunda Yönetim Kurulunun gerçek gösterme zorunluluğu yoktur.

Madde 7 — Şubelerde aday üyeliğe kabul edilenlerin adları ve gerekli bilgi, şube Sekreterlerince Merkez Yönetim Kuruluna bildirilir. Merkez Yönetim Kurulunun ilk toplantısının ilk maddesinde, yeni aday üyelerin dumunu incelenir. Merkez Yönetim Kurulu, aday üyeliğe kabulünde bir sakınca görürse, üyelik müracaatını reddeder. Bu red kararı için gerçek göstermeye ilgiz yoktur. Bu karara karşı Dernek Genel Kurulunda veya maalesef itiraz edilemez.

Madde 8 — Merkez Yönetim Kurulunun onayı ile Sosyalist Kültür Derneği'ne kabul edilen üye, kararname kendişine bildirilmesinden sonra en geç bir hafta içinde, Merkez Yönetim Kuruluna belli edilecek münasip bir giriş parası öder ve yıllık tutarı yüz yirmi lira geçme üzere ne kadar ödendi vereceğini de yazı ile Şube Sekreterliğine bildirir. Üyelik sıfatı bu gereklerin yerine getirilmesinden sonra kazanır.

Madde 9 — Derneğin amacına aykırı faaliyet gösteren Genel Kurulun, Merkez Yönetim Kurulunun ve kayıtlı bulunduğu Şube Yönetim Kurulunun kararlarına uyuyan, üzerlerine düşen görevleri yapmayı愿ier, yazılı savunmaları alındıktan sonra, Şube Yönetim Kuruluna salt çoğunluk kararıyle Üyelikten çıkarılır.

Madde 10 — Yukarıda dokuzuncu maddede yazılı

hallerde, Merkez Yönetim Kurulu da üye hakkında doğrudan doğruya çıkışma kararı alabilir ancak, bu takdirde acele haller dışında ilgili şubenin yazılı görüşü alınır.

Haklarında Şube Yönetim Kurulunca çıkışma kararının üye, bu karara Merkez Yönetim Kurulunda yazıyla itiraz edebilir. Merkez Yönetim Kurulunun karar kesindir. Bu karara karşı, Genel Kurulda veya mahkeme de itiraz olunamaz.

Madde 11 — Üyelik ödendisini liste ile üç ay ödemişen üye kayıtlı bulunduğu şube sekreterliğince vazifeyi uymaya yapılır. Üye ödentsizini yine de ödemezse, kendisi sinin Dernектen kaydı silinir. Kayıt silinmesi de çıkışma gibi işlem görür.

Madde 12 — Yüz kızartıcı suçlardan birinden hüküm giyip de bu hükmü kesinleşen üyenin kaydı Dernектen silinir.

Derneğin organları ve İşleyişi

Madde 13 — Derneğin organları şunlardır:

- a) Genel Kurul
- b) Merkez Yönetim Kurulu
- c) Merkez Denetim Kurulu
- d) Şube Kongresi
- e) Şube Yönetim Kurulu

Madde 14 — Genel Kurul şubelerin her on ikiye karsılık seçecekleri birer temsilci ile Dernek kurucuları, Merkez Yönetim Kurulu ve Merkez Denetim Kurulu üyeleriinden ve şube başkanlarından kurulur.

Madde 15 — Genel Kurul, her yıl Arap hızyazı'ndan ilk pazar gününde olağan olarak toplanır. Bu toplantı, en az bir hafta önceden, iki gazeteyle şubelerde duyurulur. İlk toplantıda çoğunluk sağlanmazsa, toplantı bir hafta sonra, aynı yer, gün ve saatte çoğunluk aranmaksızın yapırlar.

Madde 16 — Genel Kurul, Merkez Yönetim Kurulunun kararı veya şubelerde kayıtlı üyelerinin beşte birinin yazılı isteği üzerine, olağanüstü toplantıya çağrılabilir.

Madde 17 — Genel Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Merkez Yönetim Kurulunu seçmek,
- b) Merkez Denetim Kurulunu seçmek,
- c) Derneğin gelir — gider cetvellerini, Merkez Denetim Kurulunun raporlarını inceleyip karara bağlamak,
- d) Yeni yıl bütçesini onaylamak,
- e) Dernek tüzüğünde değişiklik yapmak,
- f) Derneğin sona erdirmek.

Madde 18 — Merkez Yönetim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Derneğin amaclarını gerçekleştirmek için, basın ve yayın işleri, konferanslar ve bildiriler konusunda kararlar almak, bunları uygulamak, aynı konularda şubeler genelgeler yollamak,
- b) Araştırma büroları kurmak, inceleme gezileri terütemek,
- c) Şubeler arasında işbirliğini sağlamak,
- d) Derneğin bütçesini uygulamak, yeni bütçeyi tasarlama, gelirleri toplamak,
- e) Şube açılmasını için, bu tüzük hükümlerine göre yetki vermek, şubeleri kaldırma,
- f) Cemiyetler Kanunu göre gerekli defterleri tutmak,
- g) Olağan ve olağanüstü Genel Kurul toplantılarının çağrılışları ile ve gündemleriyle ilgili işleri yapmak,
- h) Dernek memurlarını ve hizmetçileri alıp çıkarmak

i) Derneğin amaclarına uygun çalışma ekipleri kuruş, bunları belli uzmanlık alanları için görevlendirmek, Derneğin yayınımları denetliyerek uzmanlar kurulunu seçmek ve bu kurulun kararlarını onaylamak,

j) Gerekli gördüğü takdirde, en az üçte iki çoğulca Dernek Başkanının görevine son vermek,

k) Yukarıda yazılı olmayıp da Derneğin amaç ve faaliyetlerinin gerektireceği işleri yapmak.

Madde 19 — Merkez Yönetim Kurulu, on sekizinci maddede yazılı işlerin Merkez ve şubelerce ahenk içinde yürüttülmemesini sağlayacak yönetmelikler ve genelgeler yapabilir.

Madde 20 — Dokuz üyeden meydana gelen Merkez Yönetim Kurulu, ilk toplantıda, işbölümü yapar ve kendi üyeleri arasında bir Başkanı, bir Sayman üye ve bir Genel Sekreter seçer.

Madde 21 — Merkez Yönetim Kurulu ayda en az bir defa toplanır. Toplantı yeri Dernek merkezidir. Gerekirse, Merkez Yönetim Kurulu kararla başka yerde de toplantı yapabilir.

Merkez Yönetim Kurulu toplantılarına mazeretsiz üç hafta katılmayan üyeleri Kuruldan çekilmiş sayılır ve yerlerine Merkez Yönetim Kurulu tarafından Dernek üyelerinden biri seçilir.

Madde 22 — Bu tüzükte aksi yazılı bulunmadıkça Merkez Yönetim Kurulu salt çoğunlukla karar alır.

Madde 23 — Üç üyeden meydana gelen Merkez Denetim Kurulu, Dernek bütçesinin uygulanmasını, gelirlerin sağlanmasını denetler ve yıl sonunda, Genel Kurula, geçmiş yılın hesapları için bir rapor sunar.

Şubelerin kuruluşu

Madde 24 — Gerekli görülen İl, İlçe, bucak ve köylerde, bir müteşebbis beşet vasıtasıyla ve Merkez Yönetim Kurulunun müsâadesiyle şubeler kurulabilir.

Madde 25 — Derneğin bir şubesinin kurulabilmesi için, en az üç kişilik bir müteşebbis hevetin Merkez Yönetim Kuruluna başvurması ve şube açma izni alınması gereklidir. Bir yerde şubenin kesin olarak açılabilmesi için en az on aday tuyenin bulunması şarttır. Müteşebbis hevetin faaliyete geçmesinden sonraki üç ay içinde en az on aday şube bulunmazsa müteşebbis heveteye verilmiş olan şube açma izni geri alınır.

Madde 26 — Şubeler her yıl Kasım ayının ilk pazar günü, kabul işlemleri tamamlanmış üyelerin katılıma sivile kongrelerini yapar ve üç ilâ beş kişilik bir yönetim kurulu seçerler. Seçim sonunda şube yönetim kurulunu seçerler, ilk toplantıda kendi aralarından bir şube başkanı, bir şube sekreteri ve bir şube savnâmî seçerler. Şube çalışmalarını, Şube Yönetim Kurulları yürütür.

Madde 27 — Şube kongrelerinde, Dernek Genel Kurulu toplantılarına Şube Başkanı ile birlikte katılmak üzere, her on üyeye karşılık bir temsilci seçilir.

Madde 28 — Şube Yönetim Kurulları, Merkez Yönetim Kurulunun çalışmalarına paralel olarak ve Merkez Yönetim Kurulunun direktiflerine uygun şekilde bulundukları yerlerde Derneğin amacını gerçekleştirmeye yardım etmek üzere çalışmalar yaparlar.

Madde 29 — Şube üyeleri, yirmi altıncı maddeye göre yapacakları yıllık toplantıda, bir de denetçi seçerler. Denetçi görevini, yirmi üçüncü maddedeki Merkez Denetim Kuruluna paralel olarak ve şube işleri çerçevesinde yirine getirir. Şubelerdeki malli işlerin denetimi bakımından şube denetçisi birinci derecede görevli ve sorumludur.

Gelir kaynakları

Madde 30 — Derneğin başlıca gelir kaynakları şunlardır:

- a) Kurucu üyelerden alınacak en az ellî lira kuruş parası.
- b) Derneğe girecek üyelerden sekizinci maddeye göre alınacak giriş ödentsiz.
- c) Üyelerden on iki liranın az ve yüz yirmi lira dan fazla olmamak üzere alınacak yıllık ödentsiz.
- d) Bağışlar,
- e) Derneğin türlü sosyal faaliyetlerinden elde edilecek gelirler,
- f) Yapılacak yaynlardan elde edilecek gelirler,
- g) Dernek mallarının satışıdan elde edilecek gelirler,
- h) Çeşitli başka gelirler.

Madde 31 — Şubeler gelirlerinin yüzde onunu, belli sürelerde, Merkeze gönderirler.

Tüzükteki boşluklar

Madde 32 — Bu tüzükteki boşluklar, Anayasa ilke çerçevesinde, Cemiyetler Kanunu ve Medeni Kanun hükümleriyle doldurulur.

Derneğin sona ermesi, malları

Madde 33 — Genel Kurul, Derneğin feshine karar verebilir.

Derneğin sona ermesi halinde, malları, Genel Kurul kararla, Derneğin amacına uygun siyasi veya siyasi olmayan bir derneğe bırakılır.

Bu durum dışında, herhangi bir sebeple Derneğin sona ermesi halinde kendiliğinden veya herhangi bir vatan daşısı müracaati üzerine, Derneğin mallarının bu maddede uygun bir başka derneğe verilmesi için, Ankara Asliye I. Hukuk Hâkimî, kişisel hüviyeti ile hâkim olarak kabul edilmiştir.

Geçici maddeler

Geçici Madde 1 — Bu tüzüğü imzalayarak örneğini Ankara Valiliğine sunan kurucu üyeleri, ilk Genel Kurul toplantısına kadar Genel Kurul yetkilerine haizdir.

Geçici Madde 2 — Kurucu üyeleri, ilk Genel Kurul toplantısına kadar bu tüzükte uygun görevcekleri değişiklikleri yapabilirler. Bu değişiklikler Genel Kurulun onayına sunulur.

Dernek merkezi, Ziya Gökçalp Caddesi 28/1 Ankara'dır.

BİLDİRDİ

I kinci Dünya Savaşından sonra Türkiye, bir yandan çok partili bir siyasal sistemi yeterlişirme çalışırken, diğer taraftan dağınık ve sistemiz müdahaleleri olan, fakat esas itibarile kapitalist bir diziye dayanan bir kalkınma çabasına girişmiştir.

Bugün yaşayanların coğuluğuna ve gelecek kuşaklara büyük fedakârlıklar yüklemesine rağmen, bu kalkınma çabası ile hızlı bir gelir artışı sağlanamadığı gibi, toplumdaki gruplar arasında esasen dengesiz olan gelir dağılışı daha da bozulmuştur.

Nüfusu hızla artan toplumumuzda ürettindeki artışın yetersizliği ve gelir dağılışındaki bozulma açık ve gizli işsizliğin artmasına ve geniş kütlelerin yaşama şartlarının dayanılması güç bir duruma gelmesine yol açmıştır. Toplumsal yapıdaki hızlı değişimlere düzenli bir şekilde yön verilmemesi, dengesiz bir şehirleşme gibi istraph ve sosyal güvenliği sarsacak sonuçlar verebilecek meselelerin doğmasına sebep olmuştur.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarda başlıca amaçlardan biri olarak açıklanan «simsız bir toplum yaratma» ilkesinin terkedilmesi ve buna ters yönde keskin simfik farklılıklar yaratan bir gelişme metodunun seçimi simfik arasındaki gerginliği artırmış ve simfik çatışmalardan daha da elverişli bir ortam yaratmıştır. Bu devrede çok partili siyaset sistem ise halkın isteklerinin belli çıkarları için istismar edilmesi şeklinde işlemiştir. İktisadi ve sosyal meselelerin çözümüne, çok partili sistemin oyun kurularının bozulmasına sebep olmuş böylece demokratik düzenin asgari şekili unsurları bile uygulanamamıştır.

Aydınların coğuluğu, bu devrede, meseleleri siyaset sisteminin sekli unsurları ile ilgili bir bir çevre ve içinde ele almış ve tartışmışlardır. Fikir hürriyeti için gerekli siyaset ortamının bulunmayışı ve meselelerin dar bir açıdan ve satılık bir şekilde düşünenmesine sebep olan tabuların mevcudiyeti gerçek sebep ve vol arayan düşüncenin gelişmesine engel olmuştur.

Bu düzene karşı halkın tepkisinin bir sonucu olarak ortaya çıkan 27 Mayıs hareketi Türk aydınlarının coğuluğu için bir uyanma ve arama devresinin başlamasına yol açmıştır. Bu devrede geçmiş tartışmalardaki çerçeveyenin darlığı, ileri sürülen fikirlerin ve çözüm yollarının gerçeklerden ne kadar uzak olduğu anlaşılmıştır. Bu durum sosyal konulara eğilimleri meselelerin mahiyet ve önemlerine uygun izah şekilleri ve çözüm yolları aramaya yönelik olmuştur.

Bu arada siyaset düzendeki gelişmeler, geçmişteki görüşe tarzını ve iktisadi düzencini benimseyen bir siyaset kadronun iktidara gelmesiyle sonuçlanmıştır. Kapitalist bir düzen içinde kalkınma esasını kabul eden ve bu kadronun çalışmasında geçmiş uygulamada ayrılan unsur plânlı kalkınma fikrinin, seklen benimsenmiş görünmesidir.

Açıklanan kalkınma hedefleri, iki ana fikre dayanmaktadır. Birincisi olukça yüksek

bir kalkınma hızına ulaşmak, diğeri ise bunun sosyal adalet ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmedir.

Yüksek bir kalkınma hızına ulaşmak için, bu kalkınmanın gereğine ve zorunluluğuna inanmış, kararlı, bilgili ve enerjik bir siyaset kadronun mevcudiyeti şarttır. Kalkınmanın sosyal adalet ilkelerine uygun olarak gerçekleşmesi ise, iktidar mekanizmasının buna imkân verecek bir yapıya sahip olmasına bağlıdır.

Bir yıl aşan bir devredeki uygulama ve beş yıllik planın ve plânlı ilgili diğer çalışmaların durağı, bugünkü siyaset kadrosunun hızlı kalkınmayı, gerçekleştirecek niteliğe ve iktidar mekanizmasının da sosyal adalet ilkelerini yerine getirecek bir yapıya sahip olmadığını açıkça göstermiştir.

Özellikle gelişmekte olan bir ülkede kapitalist düzenden menfaat dengesine dayanan bir iktidarın sosyal adaete bağlanması beklenemez. Böyle bir menfaat düzenden ortaya çıkan kadronun hızla bir kalkınma çabası içi gerekli ianç ve euerjiyle haret etmesi imkânsızdır.

Meseleleri sil'atle çözüm yolu bekleyen Türk toplumu bugünkü şartlar içinde tam bir çıkmazdadır. Bir çıkmazda bulunma duygusu halkın kütlelerinde ve aydınlar arasında çok yaygın bir şekil almıştır.

Bugünkü şartların yarattığı güvensizlik içinde Türk toplumu bir çıkış yolu beklemektedir. Bu durum sorumluluk duygusu taşıyan yapıcı aydınları yeni çözüm yolları aramasını hayatı bir görev haline getirmekte ve bu konudaki çabalara güç kazandırmaktadır.

Toplum yapısının ve tarihi gelişmenin incelenmesinden ortaya çıkan gerçekler, halkın mutluluğunu hedef tutan bir çerçeveye içinde düşünenleri sosyal bir çözüm yolu etrafında birleştirmektedir.

Sosyalizm,

Toplum refah ve saadetini fert ve zümre çakallarının istilinde tutan bir dünya görüşünden hareket eden,

Bunu gerçekleştirmek fizere halka dayanan ve halka yönelik bir toplum düzeni kurmak amacı benimseyen.

Bu düzende kurmak ve yaşamak için, memleketteki sosyal ve iktisadi münasebetleri bilimsel bir görsel açısı içinde inceleme ve akıcı esaslara göre düzenlenme yoluunu seçen, bir düşünce ve davranış sistemidir.

Sosyalist düzende insan ve tabiat kaynaklarını israfı önlenir ve bunların akıcı bir şekilde değerlendirilmesi sağlanır, toplumun imkânları ve yaşama gücü artar, fırsat eşitliği ve gerçek anlamıyla sosyal adalet gerçekleşir. Toplum yapısını tanımak, böyle bir düzenlemenin bilimsel şartlarını devamlı olarak aramak bu amançları gerçekleştirmenin haretet noktasıdır.

Bu unsurlarıyle sosyalizm, insancı hedeflere yönelik ve doğmatik olmayan bilimsel yollarla toplum hayatını düzenlemek amacıyla giden bir sistemdir.

Sosyalizm az gelişmiş ülkelerin sosyal adalet

îçinde hızla kalkınmalarını sağlayacak tek metoddur. Sosyalist metod aynı zamanda kapitalist bir gelişmenin bîhâsa az gelişmiş bir toplumda meydana getireceği aşıri sunf çatışmalarını demokratik yollarla önlernenin tek yoludur.

Türkiyede toplumsal konular üzerine eğilimler milliyetçi, hürriyetçi ve demokratik ilkeler dayanan bir sosyalizm anlayışı etrafında birleşmektedirler.

Türk sosyalistlerin milliyetçiliği Türk hâkime ne vermek istediklerini ve bunu nasıl vereceğini söyleyen, toplum mutluluğuna etkisi olmayan bos sloganları halkın hislerini uyarımıya çalışarak aslında belki zümre çıkarlarını koruyan, mevcut düzene devam ettirmekten başka kaygı olmayan adâsi ve gerici bir milliyetçilik değildir. Türk sosyalistlerin milliyetçiliği halka dayanan ve halka yönelik, halk için ne yapılacağını ve bunun nasıl yapılacağı açıklayan, Türk toplumunu birbirini sômirmeyen, birbirine saygı ile bağlı fertlerden kurulu bir ulus olarak yaşamak isteyen, uluslararası düzende kişiliği olan ve kendine güvenen ve saadini uluslararası barış ve saadetin bir unsuru sayan bağımsız bir Türkiye kurmak amacıyla yönelen bir milliyetçiliktit.

Türk sosyalistleri kişiye en büyük değer sayan ve kişiyi onurlu bir insan gibi yaşamayı imkânlarıyla donatarak, onu gerçek hürriyete kavuşturmak isteyen bir hürriyetçilik ilkesini kabul etmektedir.

Sosyalist sınıflar arasında büyük farklılıklar yaratır ve sınıf mücadeleini şiddetlendiren kapitalist kalkınma metodu, hürriyet ilkelerinin ve demokratik düzenin tahribine sebep olmaktadır. Türk sosyalistler sosyalizmi, demokratik düzen içinde hızlı, sômîrîcû olmayan dengeli bir kalkınmanın tek yolu olarak görmektedirler.

Türk sosyalistleri, kalkınmada özel sektörde de bir yer veren, ancak hızla kalkınmayı ve sosyal adâleti gerçekleştirmede başlıca görevin devlete düşen günü kabul eden ve istismar unsurlarından temizlenmiş bir düzen olan «sosyalist karma ekonomi»yi benimsenmektedirler.

Sosyalizm Türk ulusunu ileri bir medeniyet seviyesine ulaştmak hedefine yönelik hâkçılık bit dizen kurmak fizere yapılan Millî kurtuluş savaşının bir devamı ve yeni bir hamlesi olacaktır.

Türkiyeye içinde bulunduğu çıkmazdan kurtarmak isteyenlerin üzerinde birleşikleri ilkeler bulunmaktadır. Ancak düşüncede hayatımızdaki bu gelişmelerin ve düşüncelerin etrafı olarak bilinmesini, tartışılmasını ve bilgilerin devamlı bir şekilde değerlendirilmesini ve bunların halka maledilmesini gerektirir. Bu konuda çalışanlar birbirlerinden haberli olmaları, geniş ve düzenli bir tartışma ortamı bulmaları ve düşüncelerini duyma imkânına sahip olmaları gereklidir.

Sosyalist Kültür Derneği, Türkîyenin meselelerini sosyalist bir dünya görüşü açısından incelemesi bunları açıkça tartışmak ve bu çalışmaların sonuçlarını paylaşmak üzere kurulmuştur.

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ

TÜSİAV

YÖN

'e Abone olunuz ve

dostlarınızda abone yazınız